

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2012

Jiří Schwarz

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

Etická, sociální a politická dimenze dopingu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Miloš Bednář, Ph.D.

Vypracoval:

Jiří Schwarz

Praha 2012

Prohlašuji, že jsem závěrečnou diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, dne

.....

podpis diplomanta

Evidenční list

Souhlasím se zapůjčením své diplomové práce ke studijním účelům. Uživatel svým podpisem stvrzuje, že tuto diplomovou práci použil ke studiu a prohlašuje, že ji uvede mezi použitými prameny.

Jméno a příjmení:

Fakulta / katedra:

Datum vypůjčení:

Podpis:

Poděkování

Touto cestou bych rád vyjádřil své poděkování vedoucímu diplomové práce, PhDr. Miloši Bednářovi, Ph.D., za odborné a vstřícné vedení práce.

Abstrakt

Název: Etická, sociální a politická dimenze dopingů ve sportu

Cíl práce: Zpracovat problematiku dopingů, stručný přehled dopingových prostředků a metod, historii dopingů i antidopingů (antidopingové organizace, dopingové kontroly a postihy). Posoudit problematiku dopingů ve sportu z hledisek etických, sociálních a politických. Zmapovat zakotvení antidopingové problematiky v dokumentech či legislativě ČR a EU, odhalit příčiny a důsledky dopování a oblast prevence a represe jako nedílné součásti antidopingové činnosti i výchovy sportovců.

Metody: Diplomová práce má teoretický charakter, používá kvalitativní metody: komparuje, analyzuje a interpretuje texty získané rešerší. Z těchto podkladů vyvozuje samostatné závěry.

Výsledky: Diplomová práce osvětluje problematiku dopingů v dimenzích etických, sociálních a politických. Shromáždila a interpretuje prakticky všechny relevantní dokumenty, a to v celosvětovém měřítku. Vyzdvihuje nutnost kombinování prevence i represe v boji s dopingem a význam výchovy v duchu sportu a olympijských myšlenek.

Klíčová slova: Antidopingové dokumenty – doping – etika ve sportu – gamesmanship – sportsmanship – zlo ve sportu

Abstract

Title: Ethical, Social and Political Dimension of Doping in the Field of Sport

Objectives: To work up the issue of doping, a brief overview of doping agents and methods, history of doping and antidoping (doping organization, doping control and sanctions). Assess the issue of doping in sport from the perspective of ethical, social and political. Mapping anchoring doping issues in documents or legislation of the Czech Republic and the EU, to reveal the causes and consequences of doping and the prevention and repression as an integral part of the antidoping activities and also to the education of athletes.

Methods: The dissertation has a theoretic character, uses qualitative methods: compares, analyse and interprets texts from publications and sources. It draws own conclusions from these bases.

Results: This dissertation clears up the issue of doping in the dimensions of ethical, social and political. Collected and interprets virtually all relevant documents, on global scale. Emphasizes the need to combine prevention and repression in the fight against doping and the importance of education in the spirit of sport and the Olympic ideas.

Keywords: Antidoping documents - Doping - Ethics in Sport - Evil in Sports – Gamesmanship – Sportsmanship

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíle a úkoly práce, metodologie.....	12
3 Historie dopingu.....	13
3.1 Původ slova.....	13
3.2 Dopink v průběhu času.....	13
4 Definice dopingu.....	17
5 Seznam zakázaných látek a metod.....	20
6 Etické aspekty dopingu.....	24
6.1 Etika, etika a sport.....	24
6.1.1 Mravní normy a společnost.....	25
6.1.2 Roviny posuzování lidské praxe.....	26
6.1.3 Odůvodňování norem.....	26
6.1.3.1 Odůvodňování norem autoritou.....	27
6.1.3.2 Odůvodňování norem diskursem.....	27
6.1.4 Etika a sport.....	28
6.1.5 Sportsmanship versus gamesmanship.....	28
6.2 Fair play.....	30
6.2.1 Aspekt hry ve sportu.....	30
6.2.2 Zásady fair play.....	32
6.2.3 Kodex sportovní etiky Rady Evropy.....	34
6.3 Olympismus.....	35
6.3.1 Základní principy olympismu.....	36
6.3.2 Kalokagathia.....	36
6.3.3 Olympijská charta.....	37
6.3.4 Etický kodex MOV.....	38
6.3.5 Olympijská symbolika.....	40
6.3.6 Olympijská výchova.....	41
6.3.7 Dopink v novodobém olympismu.....	41
6.3.8 OH, dopink a budoucnost.....	44
7 Sociální aspekty dopingu.....	45
7.1 Utváření postoje k dopingu.....	46
7.2 Komeracionalizace a medializace sportu.....	47

7.3 Sport a politika.....	49
7.3.1 Doping v NDR.....	49
7.3.2 Doping v bývalé ČSSR.....	52
8 Antidopingový boj.....	56
8.1 Historie boje proti dopingu.....	56
8.2 Mezinárodní olympijská charta proti dopingu.....	57
8.3 Světový antidopingový kodex.....	59
8.4 Evropská antidopingová úmluva.....	60
8.5 Mezinárodní úmluva proti dopingu UNESCO.....	61
8.6 Česká charta proti dopingu.....	61
8.7 Směrnice pro kontrolu a postih v dopingu.....	62
8.8 WADA a ADVČR.....	62
9 Doping – prevence a represe.....	65
9.1 Prevence.....	65
9.2 Represe.....	67
9.2.1 Dopingová kontrola.....	67
9.2.2 Sankce.....	68
9.2.3 Represe mimo oblast sportu.....	70
10 Některé případy současnosti.....	73
10.1 Alberto Contador.....	73
10.2 Lance Armstrong.....	74
11 Závěr.....	75
Seznam použité literatury a zdrojů	

1 Úvod

Člověk je bytost společenská. Člověk je bytost zvědavá. Člověk je bytost ctizádostivá. Člověk je bytost myslící. Člověk je bytost výkonná. A právě otázka výkonu a výkonnosti jednotlivce, skupiny či většího celku, spojená s vítězstvím či porážkou, je fenoménem zejména 20. a počátku 21. století.

Odvěká touha po tom být uznáván, stvrzovat neustále jedinečnost své existence, nalézt hranice svých možností a s nesmírnou vynalézavostí, ale i vůlí, je stále posunovat - bohužel v mnohém případě pouze za účelem vyššího, měřitelného, do historie zaznamatelného výkonu - se stává touhou s palčivým nádechem smutku, a tak touhou bytostně osudnou pro kvalitu a autenticitu mizivého zlomku času, prožívání lidského života.

Soudobá postmoderní společnost adorující výkon umožnila, tak jako ve všech oblastech lidského konání, tedy i ve sportu, nalézt možnosti, jak zvyšovat výkonnost. Ne však pouze cestou poctivé přípravy, ale způsobem umělým, užitím ve sportu zakázaných látek či způsobů, tedy pomocí dopingu. Doping je však pouhou špičkou ledovce, jenž je tvořen celkovými problémy dnešní dromokratické (věk vlády rychlosti – podle P. Virilia) a komercializované doby. Je jen důkazem celkového odklonění od etické a morální roviny smyslu života, které je doprovodným jevem dnešní výkonové konzumní společnosti. Společnosti, v níž obstarávání budoucího se stává hlavní náplní přítomného bez autentičnosti prožitku, odsunuje smyslnost okamžitého a právě prožívaného na dobu pozdější, neurčitou. Jaká nejen zdravotní rizika však skrývá doping a fenomény jemu podobné!

Zástupy realizačních týmů, právníků, lékařů, trenérů, manažerů, obchodních zástupců nejrůznějších firem a společností profitujících z dnešního sportovního světa obklopují sportovce a snaží se být viditelní. Díky globalizaci, která má bezpochyby své kladné i stinné stránky, dnes téměř celý svět v jednom okamžiku vidí v přímém televizním přenosu nejrychlejšího člověka planety, nejlepší fotbalisty, basketbalisty, hokejisty a další sportovce a s nimi i to, v čem jsou oblečení, co pijí, jaké používají boty a třeba i mýdlo, současně se dozvídáme z úst komentátora, kolik finančních prostředků v uplynulém období sportovec za svou činnost získal. Každý malý kluk, či dívka má rázem vzor, vzor svého života, cíl kam se vydat. Je však již podstatně méně prezentováno, jakým způsobem k oněm výkonům sportovci došli, zdali jejich

vyrýsované muskulatury jsou dílem tvrdého a čistého tréninku a přípravy, nebo jim bylo něco málo nápomocno, něco co veřejnost mnohdy ani připustit nechce. Že by si pomohli nečistě, že by použili doping?

O několik měsíců později je prezentována informace, že ten či který sportovec musí vrátit medaili, je zbaven titulu mistra světa, či olympijského vítěze. Mnohdy měsíce či roky dlouhé soudní spory mění pohled na jednotlivá sportovní odvětví, jež jsou dopingem výrazně zasažena. Zklamání v životním vzoru musí být obrovské. A co na to realizační týmy a zástupy obchodníků a manažerů? Odvoláme se. Přece to takhle nenecháme. Investice jsou příliš veliké.

Oproti této mašinérii nastupuje antidopingový boj se svými přísnými pravidly, se svou exekutivou, represemi, komisaři, ale i s prevencí. Jsme svědky jednoho z největších soubojů ve sportu, který ani zas tak moc sportovní není. Jedna z největších bitev ve sportovní historii právě probíhá.

Jak se k tomuto boji staví společnost? Jak jej vnímají námi zvolení zástupci a legislativa? Mají etické a mravní kodexy větší váhu a sílu nežli svět pohádkových finančních odměn, obdivu a společenského postavení, dosaženého byť i za cenu nečestného jednání?

Jaká je podoba současného sportu a boje za jeho čistotu?

2 Cíle a úkoly práce, metodologie

Cílem této práce je shromáždit důležité informace o dopingů ve sportu. Charakterizovat historii dopingů, stručně nastínit rozdělení zakázaných látek a metod. Dále pak podat ucelený pohled na antidopingovou iniciativu ve světě i v ČR, její historii a současnost. V práci nalezneme také vymezení pravidel o užívání nedovolených látek a metod a problematiku represivní činnosti, její objektivnosti či neústupnosti.

V textu se práce věnuje problematice dopingů v dimenzích etických, sociálních a politických, které spolu mnohdy velmi úzce souvisí. Dalším cílem je přiblížení antidopingové politiky v boji za čistotu sportu, tedy činnosti antidopingových organizací. Poukázat na význam klasických ideálů sportu, duchu fair play a tedy i ideálů olympismu a olympijské výchovy a jejich význam pro čistotu současného sportu.

Dále na příkladech některých dopingových kauz zhodnotit dopad z hledisek výše uvedených dimenzí. Poukázat na význam prevence a vzdělání - a to na všech úrovních, které by měly být výrazně začleněny do systému výchovy. Úkolem bude nastudovat odborné publikace věnované problematice dopingů, získat základní přehled o dopingové problematice, o boji proti dopingů, a to v jeho sociálních, etických a politických aspektech. Budu se snažit utřídit informace z literatury, dalších publikací a internetových zdrojů, zhodnotit je a na jejich základě vyvozovat závěry ve své práci.

Práce je teoretického charakteru, používá kvalitativní metody. Vychází z rešerše příslušných zdrojů informací, tj. z literatury, dalších tiskových publikací a internetu. Poznatky jsem se snažil komparovat i analyzovat. Z webových zdrojů jsem získal velmi cenné a aktuálně platné informace z oblasti dopingové legislativy. Velmi významné pak byly odborné publikace s problematikou dopingů i etiky ve sportu.

Doufám, že tato práce poslouží k lepší orientaci v problematice dopingů, poskytne jiný pohled na doping z výše uváděných hledisek a snad i pomůže vzkřísit etické zásady a ideály v oblasti sportu, mnohými považované za snílkovství a planý idealismus.

3 Historie dopingu

3.1 Původ slova

Člověk se od samého počátku snažil své výkony zvyšovat umělou formou. Původně šlo o přežití v boji, či výdrž v náboženských rituálech. S vývojem lidské společnosti samozřejmě i za účelem vyššího výkonu sportovního.

K samotnému vzniku slova doping se váže několik různých teorií. Jednou z možných je vlámské slovo doop, což představuje tuk k mazání podešví proti promoknutí. Další se zakládá na dochovaných zprávách ze 17. století, které hovoří o tom, že tehdejší kolonisté v Novém Amsterodamu s oblibou pili silný povzbuzující odvar z různých bylin a kořínků, mající stejný název, tedy doop. Další prameny uvádějí, že původ tohoto slova nepochází z angličtiny, ale z nářečí, které se používá v jihovýchodní části Afriky a ve kterém dop označuje druh alkoholického nápoje používaný jako povzbuzující prostředek při náboženských obřadech, či ve válečných taženích. V roce 1889 se slovo doping poprvé vyskytuje v anglickém slovníku, kde je definováno jako směs opia a narkotik určená pro koně. Naproti tomu v jiné části světa, Americe, přibližně ve stejné době sloužil výraz dop či doping k označení silného výluhu z tabáku využívaného obchodníky s koňmi k tomu, aby lépe prodali (omladili) unaveného a starého koně (Hnízdil, 2000).

3.2 Doping v průběhu času

Zvyšování lidské výkonnosti, oddálení pocitů únavy a zvyšování psychické odolnosti je staré jako lidstvo samo. Toto jednání neneslo samozřejmě ještě název doping a souviselo zejména s přežitím, tedy lovem a bojem a již zmiňovanými kultovními a náboženskými obřady (Nekola, 2000).

Společné pro prvotní období zhruba do 18. století bylo to, že se jednalo o látky čistě přírodní, v pozdějším období poté přichází užívání látek syntetických (Slepička, Pyšný a kol., 2000).

V oblasti Číny je doložené užívání látky zvyšující bdělost a ostražitost, rostliny Ephedra vulgaris obsahující efedrin. Jihoameričtí indiáni jsou známi žvýkáním listů koky a popela, což jim umožňovalo překonávat v rychlém tempu velké vzdálenosti. Tato skutečnost vedla mimo jiné ke vzniku pojmu kokáda, což značilo vzdálenost

odpovídající jedné dávce koky. Některé mexické domorodé kmeny užívaly výtažky z rostliny Peyote a v Ekvádoru pomáhala zdolat dlouhé vzdálenosti „rostlina, která dovoluje běhat“, odrůda hořce Yugo. K posílení účinků halucinogenů a opiátů se používaly při obřadech nápoje s obsahem alkoholu (Nekola, 2000).

Přejdeme li do Evropy, tak již období Antiky, a to Antického Řecka i Říma je provázeno konzumací nejrůznějších povzbuzujících látek. Účastníci antických olympijských her používali ke zvýšení svých výkonů odvar z nejrůznějších bylin, které měnily prokrvení některých vnitřních orgánů, a tím tak dle tehdejších názorů ovlivňovaly rychlostní či silové běžecké schopnosti. Vytrvalci pili odvar přesličky (Herba equiseti) k zamezení stavu, kdy se vytvoří „velká a tvrdá slezina“. Jiní běžci pak jedli velké množství fiků, obsahujících fruktosu, či maso různých druhů zvířat, dle zaměření jejich disciplíny. Atletům bylo doporučováno maso drůbeží, zápasníkům maso vepřové, boxerům maso volů a skokanům maso kozí. Rovněž alkohol nebyl výjimkou. Ten však při hrách kontrolovali antičtí rozhodčí, heladonikové pomocí jednoduché dechové zkoušky. Obdobně tak bylo i v době římského impéria. Gladiátoři například užívali alkohol s dalšími přírodními extrakty pro zvýšení agresivity, výkonu, či snížení prahu bolestivosti (Slepička, Pyšný a kol., 2000).

Z hlediska soudobých poznatků se jedná o užívání látek návykových, látek měnících do určité míry lidské schopnosti a chování i vnímání okolního světa. Jedná se tedy o látky spadající pod drogy. Užívání dopingu je tedy neoddelitelné od problematiky užívání drog. Nejedná se tedy o jev ohraničený pouze tematikou sportu, ale o jev celospolečenské závažnosti (Slepička, Pyšný a kol., 2000).

Novodobá historie povzbuzujících drog je však spjata především s válkami a to pro zvýšení agresivity a odvahy, snížení pocitů strachu a sebezáchovy. Vojáci bojujících armád byli zpočátku povzbuzováni alkoholem, ať již Francouzi směsí alkoholu a éteru - la gnoI, či koňakem s vínem, Rusové tradiční vodkou, rakousko-uherští vojáci rumem. V 18. století zase pojídali švédští vojáci halucinogenní odrůdu muchomůrek Amanita.

Druhá světová válka byla již provázena užíváním moderních, uměle vyrobených drog a vojáci tak dopovali látky na bázi benzedrinu, amfetaminu a pervitinu. Výzkum závislosti na těchto látkách a další zdravotní rizika však byla opomíjena. Spojenecká vojska měla k dispozici tzv. Energy - Tablets obsahující benzedrin, německá armáda používala masově pervitin. Další látky jako morfin k utlumení bolesti, či heroin vedly k počátkům toxikománie se všemi jejími průvodními jevy, včetně celosvětové distribuce. K závislosti mnoha mladých lidí pak vedlo v Japonsku poválečné

rozprodávání amfetaminu. Podobné zprávy se začaly objevovat na celém světě. Zde pak začínají počátky užívání amfetaminu i ve sportu (Hnízdil, 2000).

Začíná tak novodobá historie užívání dopingu ve sportu. Na základě vývoje a rozvoje společnosti tak dochází i k vývoji v oblasti farmakologických prostředků. První zpráva o úmrtí sportovce z důvodu dopingu byla z cyklistiky, kdy se zdokonalením konstrukce jízdního kola dochází k pořádání populárních závodů. Ty však svou náročností (šestidenní závody a závody na dlouhé tratě) kladou na účastníky velmi vysoké fyzické i psychické zatížení a cyklisté postupně po kávě a alkoholu sahají k zneužívání léků. Na požití Trimetylu umírá při závodě Bordeaux-Paříž anglický cyklista Linton. Děje se tak roku 1886 (Nekola, 2000).

Závodníci na dlouhých tratích užívali již dříve za účelem překonání únavy a vyčerpání různé koktejly, nazývané např. rychlostní bomby, mixy kokainu a heroinu v alkoholu.

Počátek století je pak doslova poskvrněn, kdy dopování nejsou navzdory Coubertinovým ušlechtilým ideálům ušetřeny ani OH. Vítěz maratónského běhu na III. OH v St. Louis roku 1904 Američan Hicks je pomocí aplikace několika podkožních injekcí síranu strychninu, po požití pěti vajec a to vše povzbuzeno ještě několika sklenicemi brandy, na trati lékařsky ošetřován. Pod vlivem velké dávky strychninu absolvoval maraton na následujících IV. OH v Londýně italský běžec Dorand Pietro. Ten je diskvalifikován poté, co několikrát zakopne a upadne po vběhnutí na stadion a závod dokončí za pomoci pořadatelů (Hnízdil, 2000).

Čisté nejsou však ani další sporty. Boxerům jsou aplikovány na obličej kvůli lokálnímu znecitlivění masti s kokainem, vdechují efedrin v aerosolu, aby lépe dýchali nosem a zabránili tak úderům na zuby. V boxu jsme i svědky prvního případu tzv. negativního dopingu, kdy po zápase mezi J. J. Jeffriesem a J. Johnsonem prvně jmenovaný vysvětluje svou prohru tím, že mu byla do čaje podána oslabující látka.

Hráči amerického fotbalu byli dokonce kvůli velké agresivitě a bezohlednosti na hřišti pod vlivem dopingu pod tlakem presidenta Theodora Roosevelta (Nekola, 2000).

Na OH v Los Angeles roku 1932 se doping objevuje v plavání, kde nitroglycerin užívají japonští plavci.

Po dopingově zlomové druhé světové válce se do sportu dostává celá řada velmi nebezpečných látek. Nechvalně proslulý dr. Mengele některé z nich testuje na věznicích v koncentračních táborech. Po osvědčeném použití u vojáků se tak nezadržitelně šíří do

oblasti sportu. Výzkumů později zneužijí zejména vědci v NDR (Bulletin ADV, [online], 2012).

Je velmi tragické, že až alarmující okolnosti některých úmrtí přinutí sportovní funkcionáře a lékaře se o doping více zajímat. V roce 1959 po kávě k snídani pumpuje do svého těla 25letý cyklista nejprve osm tablet Stenaminu (směs benzedrenu s pervitinem), následuje třináct tablet Sympaminu (amfetamin) a na závěr opět několik tablet Stenaminu. 191 kilometrový cyklistický závod se pak stává jeho posledním. Teprve 20letý Dán umírá na OH v Římě v roce 1960, kdy nestačí tempu svých cyklistických spolujezdců v závodě na 100 km. Následek užití Ronikolu. Tour de France 1967, umírá Tom Simpson. Onidrin zapitý koňakem.

Fotbal, Itálie, výzkum roku 1961: 17% hráčů užívá doping. 94% fotbalových klubů přiznává doping v přípravném období. Následuje tenis, box. Zde se jeden z boxerů Jupp Elze nechává díky účinkům dopingu doslova ubít v ringu.

Doping se však nezastavuje ve sportu. Dopují řidiči autobusů, lékaři, umělci, manažeři. Po halucinogenních drogách – morfinu, heroinu, hašiši a opiu v období květinových dětí, nastupuje další významná hrozba – anabolické steroidy (Hnízdil, 2000).

Doping bují i přes snahu MOV o jeho potírání a přicházejí nové a nové metody růstové hormony, krevní doping, EPO, genový doping a další látky. Ve východním bloku se v osmdesátých letech stává dokonce státem řízený. Ve hře je politika, jinde velmi silné a vlivné skupiny lobbujících mnohdy nadnárodních korporací a samozřejmě obrovské finanční zisky. Osudy dopujících i nedopujících sportovců mají výrazný sociální, etický a mnohdy i politický dopad. Probíhá velký a namáhavý boj. Boj s dopingem na straně jedné a překvapivé výroky významných osob byť o jeho alespoň částečnou legalizaci na straně druhé.

4 Definice dopingu

Samotná definice dopingu se rozvíjela a rozvíjí se souběžným zdokonalováním dopingových látek a metod, obtížnosti jejich detekovatelnosti a potřebám antidopingových aktivit, samozřejmě za účelem co nejvíce snížit možnosti obcházení samotných antidopingových pravidel.

První definice dopingu vzešla ze zasedání Rady Evropy ve Štrasburku v lednu roku 1963: *„Dopingem se rozumí použití látek tělu fyziologicky cizích zdravými osobami s cílem zlepšit při závodech výkon umělým a nečestným způsobem. Za doping je nutné považovat i určité působení psychologické, směřující ke zlepšení sportovních výkonů.“* Ještě téhož roku v listopadu pak byla tato definice doplněna dodatkem: *„léčení vyžadující léky, jejichž povaha nebo množství může vést k ovlivnění výkonnosti, je považováno za doping a může proto vést k vyloučení z účasti v soutěžích“.*

Tuto definici přijal taktéž v roce 1963 MOV a doplnil ji o seznam zakázaných látek (Hnízdil, 2000).

Definice dopingu z roku 1999, která byla přijata a publikována v Antidopingovém kodexu olympijského hnutí označuje za doping:

1. užití prostředku (látky nebo metody), který je potenciálně škodlivý zdraví sportovců nebo je schopný zvýšit jejich výkon nebo obojí, nebo
2. přítomnost zakázané látky v těle sportovce nebo důkaz o jejím užití nebo důkaz o užití zakázané metody.

Pro současný sportovní svět je však podstatná definice podle Světové antidopingové agentury (WADA) obsažená ve Světovém antidopingovém kodexu:

Doping je definován jako porušení jednoho nebo více antidopingových pravidel (Světový antidopingový kodex, [online], 2012).

Antidopingová pravidla a jejich porušování je definováno následujícím způsobem (Světový antidopingový kodex, [online], 2012):

- Přítomnost zakázané látky nebo jejích metabolitů nebo markerů ve vzorku sportovce.
Aby se zakázaná látka, její metabolit, nebo marker neobjevil ve vzorku sportovce, je jeho osobní povinností. Z toho vyplývá, že aby došlo k porušení antidopingových pravidel, není nutné sportovci prokazovat úmysl, zavinění, nedbalost či vědomé použití. Výjimku tvoří látky v seznamu, pro které jsou stanoveny určité limity tolerance a látky. Které mohou být vyprodukovány endogenně.
- Použití nebo pokus o použití zakázané látky nebo metody sportovcem.
V daném případě není rozhodující samotný vliv a účinek zakázané látky nebo metody. Postačující je, že sportovec zakázanou látku nebo metodu použil.
- Odmítnutí nebo nedostavení se k odběru vzorku bez přesvědčivého zdůvodnění po obdržení výzvy, nebo jiný způsob vyhýbání se odběru vzorku.
(Pozn.: Vynalézavost a jednání sportovců jsou mnohdy až směšné. Útěky oknem před komisaři či fingování dopravních nehod apod.)
- Porušení požadavků o dostupnosti sportovce mimo soutěžní období a také nedodání informací o místech pobytu sportovce a nezastižení sportovce na nahlášených místech pobytu. Porušením antidopingového pravidla je jakákoliv kombinace tří nezastižení na místě pobytu nebo nedodání požadované informace o místě pobytu během osmnácti měsíců příslušnou antidopingovou organizací.
- Podvádění nebo pokus o podvádění během jakékoliv části antidopingové kontroly.
- Držení zakázaných látek a zakázaných metod.
Toto držení je závazné jak pro sportovce samotného, tak i pro jeho doprovodný personál. Výjimku u sportovce tvoří držení v souladu s udělenou terapeutickou výjimkou a u doprovodného personálu pak např. v takovém případě, kdy lékař přepravuje zakázané látky pro použití v akutních a nouzových situacích.

- Obchodování nebo pokus o obchodování a s jakoukoliv zakázanou látkou nebo metodou.
- Podání nebo pokus o podání jakékoliv zakázané látky nebo metody při soutěži i mimo soutěž, nebo asistování, povzbuzování, napomáhání, navádění, zakrývání skutečnosti nebo jiná spoluvina týkající se porušení nebo pokusu o porušení tohoto pravidla.

Z výše uvedeného lze usoudit, jak se samotná definice dopingu pod tlakem okolností rozšiřuje a upravuje. Aby byla úplná, je ještě každoročně aktualizován seznam zakázaných prostředků a metod prostřednictvím WADA.

5 Seznam zakázaných látek a metod

Každoročně je tento důležitý dokument přehodnocen a upravena a poté jej WADA zveřejní.

„WADA bude vydávat seznam jako mezinárodní standard tak často, jak bude zapotřebí, ale minimálně jednou za rok“ (Světový antidopingový kodex, [online], 2012).

Vývoj jde neustále rychleji a rychleji kupředu a těžko bychom v minulých obdobích hledali například genový doping. Většina dopingových prostředků je používána jako obyčejné léky. Vyjmenované farmakologické skupiny v seznamu jsou ilustrovány poměrně úzkým souborem příkladů a na konci tohoto výčtu je doplněna formule „a další látky s podobnou chemickou strukturou nebo podobnými biologickými účinky“. Význam tohoto dovětku spočívá mimo jiné i v tom, že i nově vyvinutá, na seznamu neuvedená látka, avšak látka příbuzná, tak patří mezi zakázané.

S užíváním látek se setkáváme většinou v období sportovních příprav a popřípadě léčby sportovců. Zvládnutí vyšších tréninkových dávek, urychlení regenerace a léčby, v posledním období však lze vysledovat i dlouhodobé užívání nižších dávek i za účelem úpravy hodnot v biopasech. Jako velmi zavádějící a nesmyslné se však též jeví názory, že téměř všichni vrcholoví sportovci dopují. Mnohé z nich to velmi uráží a lze je připisovat propagandistickým snahám o zničení a zpochybnění významu antidopingu a získání nových mladých obětí z řad samotných sportovců. Vždy však je společná skutečnost, že sportovec ve své striktní osobní odpovědnosti vždy nese následky tohoto počínání a to jak zdravotní, tak represivní v případě pozitivního výsledku dopingové kontroly (Nekola, 2000).

Seznam zakázaných látek a metod platný od 1. ledna 2012 (Antidopingový výbor ČR, [online], 2012):

Látky a metody zakázané stále (při soutěži i mimo soutěž):

S0. Neschválené látky

Jedná se o jakoukoliv farmaceutickou látku, která není zahrnuta v dalších částech seznamu a není aktuálně schválena pro humánní terapeutické použití jakýmkoliv vládním zdravotnickým regulačním úřadem (i veterinární léky)

S1. Anabolické látky

1. Androgenní anabolické steroidy (AAS)

a) Exogenní AAS

b) Endogenní AAS, pokud jsou podány exogenně

2. Ostatní anabolické látky

S2. Peptidové hormony, růstové faktory a látky příbuzné

S3. Beta2 – agonisté

S4. Hormonové a metabolické modulátory

S5. Diuretika a ostatní maskovací látky

Látky a metody zakázané při soutěži

S6. Stimulancia

a) Nespecifická stimulancia

b) Specifická stimulancia

S7. Narkotika

S8. Kanabinoidy

Přírodní nebo syntetické látky s THC a kanabimimetika

S9. Glukokortikosteroidy

Zakázané metody

M1. Zvyšování přenosu kyslíku

1. Krevní doping, včetně použití autologní, homologní nebo heterologní krve nebo červených krvinek a jim podobných produktů jakéhokoliv původu

2. Umělé zvyšování spotřeby, přenosu nebo dodávky kyslíku

M2. Chemická a fyzikální manipulace

3. Podvádění nebo pokus o podvod z důvodu porušení integrity a platnosti při kontrole odebraných vzorků, včetně záměny nebo úpravy moči.
4. Nitrožilní infuze nebo injekce více než 50 ml za 6 hodin
5. Postupný odběr, manipulace a navrácení jakéhokoliv množství celé krve do krevního oběhu

M3. Genový doping

6. Transfer nukleových kyselin nebo jejich sekvencí
7. Použití normálních nebo geneticky modifikovaných buněk

Látky zakázané v určitých sportech

P1. Alkohol

Zjišťování přítomnosti se provádí dechovou zkouškou nebo rozbořem krve. Je zakázán v následujících sportech:

- Automobilový sport
- Karate
- Letecké sporty a parašutismus
- Lukostřelba
- Motocyklový sport
- Vodní motorismus

P2. Beta – blokátory

Není li určeno jinak, jsou zakázány při soutěži v těchto sportech:

- Automobilový sport
- Billiard
- Bridž
- Golf
- Kuželky a bowling
- Letecké sporty a parašutismus
- Lukostřelba (i mimo soutěž)

- Lyžování – skoky na lyžích, akrobatické lyžování-skoky a U-rampa, snowboard U-rampa a „big air“
- Petanque a obdobné sporty
- Střelba (také mimo soutěž)
- Šípky
- Vodní motorismus

Všechny látky patřící do výše uvedených skupin mají své specifické účinky na lidský organismus a na zvyšování výkonnosti, či urychlení regenerace. Účelem je zvládnout vyšší tréninkové zatížení, podat lepší výkon nebo obelhat antidopingové komisaře, okolní svět. Nebezpečí poškození zdraví je v dnešní době a díky preventivním programům v celé řadě sortovních odvětví již celkem známo. Doping však skrývá nebezpečí morální – etické, sociální a má i dopady v ostatních společenských sférách.

Dopující sportovec také musí pochopit a uvědomit si, že neobelhává pouze své okolí, ale lže také sám sobě.

6 Etické aspekty dopingů

Dopování ve sportu je zakázané nejen pro možná zdravotní rizika s ním spojená, ale též pro jeho neetickou podstatu. Je proviněním proti platným normám a pravidlům a je významným likvidačním faktorem samotné podstaty sportování. Současní hlavní aktéři sportovní podívané, samotní sportovci bezostyšně porušují sportovní pravidla, kodexy, dopují a mnohdy se cítí dotčeni, jsou-li přistiženi. Současný sportovní svět pod vlivem komercializace, globalizace a hektického způsobu života utvořil ze sportu divácky velmi atraktivní, finančně velmi lukrativní, pro samotné sportovce však i velmi nebezpečné prostředí, v němž neztrácejí své naděje na působení jak síly dobra v rovině samotného čestného zápolení a v rovině boje proti těm, kteří tak nečiní, tak i síly zla, tedy neúcty k druhým, sobě samým i samotným hodnotám sportu, distribuce zakázaných látek, obchodní džungle se vším, co je dnes na prodej. Prožitkovost mizí a nastupuje výkon za každou cenu.

„Nejstručněji řečeno, doping je podvod“ (Nekola, 2000, s. 38).

Co je etika sama o sobě, jak probíhá boj dobra a zla ve sportu a co je onen duch sportu? Kde se ve sportu nejvíce setkáme s ideály cti a čestného sportovního klání?

6.1 Etika, etika a sport

Etika jde ruku v ruce s morálkou. Mnohými jsou často oba pojmy chápány jako totožné. Etika se chápe jako termín k označení vědní disciplíny zabývající se studiem mravního chování, cítění, rozhodování, mravních hodnot apod. Morálka, mravnost a morální jevy vůbec pak tvoří samotný předmět etiky jako filosofické disciplíny (Hodovský, 1992).

Rakouský filosof A. Anzenbacher v knize „Úvod do etiky“ užívá výrazu etika pro „*vědecké zkoumání morálních obsahů*“. Člověk ve své komunikaci uplatňuje společné předporozumění mravní skutečnosti.

Toto předporozumění zahrnuje:

- Lidské jednání a osoby (na základě jednání), tak i sociální danosti (jako výsledky jednání) se morálně hodnotí.

- Platí předpoklad o tom, že každý nějakým způsobem ví o základním rozdílu mezi dobrem a zlem. „*Toto všeobecné poznání dobra a zla, které spontánně a samozřejmě předpokládáme ve styku s lidmi, označujeme běžně jako svědomí*“ (Anzenbacher, 1994, s. 14).
- Jednání mravně významné pokládáme za dobrovolné, je chápáno za výsledek rozhodnutí svobodného a je přičítáno jednajícímu.
- Osoby jsou považovány za své jednání odpovědné, tedy mohou rozumě zodpovědět, proč tak učinily.
- Mravní hodnocení má primárně mezilidský neboli sociální aspekt. Mezilidské vztahy mohou být přijatelně formulovány „zlatým pravidlem etiky“, které zní: „Co sám nechceš, nečiň jinému“.
- Mravní posouzení se týká hodnoty osoby, jakou má sama před sebou a před druhými (sebeúcta, úcta druhých).

Původ slova etika pochází z řeckého *éthos*, jež má několik významů. V oblasti lidského konání původně znamenalo místo bydlení, dané společenstvím či původem a vše co je obyčejem a mravem v rámci daného společenství. Odtud toto pochází význam tohoto slova jako charakteru jednotlivého člověka ve vztahu ke společnému mravu a nakonec znamená vůbec způsob jednání, postoj a smýšlení osob.

Morálka je pak odvozena z latinského *mos*, původně vůle. Označuje především vůli uloženou člověku (bohy, panovníky), tedy předpisy a zákony a pak tradiční mravy a obyčeje. Nakonec pak též znamená osobní způsob života, charakter a mravní chování jednotlivce (Anzenbacher, 1994).

6.1.1 Mravní normy a společnost

Život v sociálních skupinách je možný na základě obecně uznávaných mravních norem. Bez alespoň minima sociálně přijímaných mravních norem není možné, aby nějaký sociální útvar plnil vlastní specifickou úlohu či povinnosti v širším sociálním celku. T se samozřejmě lépe daří, pokud jednotliví členové těchto societ dokáží učinit obecný zájem svým vlastním přesvědčením ve svědomí.

6.1.2 Roviny posuzování lidské praxe

Anzenbacher uvádí čtyři roviny lidské praxe. Hlediska klasifikování jsou různá, systémově však spolu souvisejí.

- **Moralita.** Měřítkem čistě morálního posuzování je svědomí jedajícího. Co je ve shodě se svědomím, je bráno jako morální dobro, co svědomí odporuje je naopak bráno jako morální zlo.
- **Mravnost.** Měřítkem je na této rovině to, co je mravem v určitém sociálním kontextu. Mravnost či nemravnost se tak posuzuje ve shodě se sociálně přijímanými normativními zásadami.
- **Právo.** Zde se jedná o rovinu, kde dané normy jsou garantovány státem. Pozitivní právo považujeme za spravedlivé, jsou-li jeho základní normy přijímány i mravně, tedy jsou sociálně platné. Posouzení praxe v rovině práva nám pak umožňuje zjistit rozdíl mezi legálním a nelegálním. Měřítkem je vnější shoda se zákonem.
- **Víra.** V křesťanském pojetí této roviny jde zjednodušeně o rozdělení praxe mezi lásku a hřích. Stanovení dělicí čáry je ovšem nelehké a je vždy dobově podmíněno.

Pro člověka jsou relevantní roviny mravnosti, práva a víry jen díky tomu, že člověk je primárně fundován v rovině morality.

6.1.3 Odůvodňování norem

Problémy norem mohou vyvstávat v různých sociálních útvarech z nejrůznějších důvodů. Nejčastějšími jsou ty, které jsou spojeny se ztrátou sociální akceptace norem v souvislosti s proměnou hodnot v dané společnosti, či společenské skupině. Příkladem mohou být oblasti ekologické etiky, etiky genového inženýrství apod. Změna je možná dvojím způsobem. Prvním je odůvodňování norem autoritou a druhým diskursem. Tedy buď existují autority, které jsou schopny stanovit normy a vyřešit jejich problémy, nebo jsou normy řešeny v procesech diskursu, v nichž se normy prosazují takovým způsobem, že se s lidmi o problémech diskutuje, a pak jsou následně přesvědčovány.

6.1.3.1 Odůvodňování norem autoritou

Autoritou zde chápeme osoby, texty, tradice, státní právo a vědu.

- Osoby. Jejich kompetence stanovit normy je buď formální, nebo neformální. Neformální autorita tkví v tom, kdy se určité osoby ve společnosti díky mimořádným osobním vlastnostem těší tak veliké vážnosti, že se jim neformálně více či méně přiznává normy určovat. Formální autorita má normotvornou kompetenci institucionalizovanu, tedy má charakter úřadu.
- Texty. Do této oblasti patří zejména posvátné knihy a texty např. bible, korán, vědy apod. Problematika výkladu a souhlasu s nimi však může vést ke vzniku různých názorů.
- Tradice. Tyto mají význam zejména ve společnostech se silnou soudržností a úctou k historii. V těchto pak lze vysledovat silnou tendenci k dodržování tradic, zvyků a mravů a jejich následný význam v oblasti utváření norem.
- Právo a věda. Do těchto oblastí náleží významné lidské společenské činnosti v oblasti legislativní, kde stanovení norem je jednak ovlivňováno danými postoji ve společnosti, avšak na druhou stranu opět tyto postoje následně ovlivňuje, jsme zde tedy svědky vzájemné interakce. V oblasti významných vědních disciplín dochází k situacím, kdy tyto mnohdy přesahují své zaměření a snaží se své názory zevšeobecnit a uplatnit i v oblasti světonázorové.

6.1.3.2 Odůvodňování norem diskursem

Vzhledem k tomu, že odůvodňování norem autoritou je více či méně nepostačující, nabývá na významu forma diskursu. Jedná se v podstatě o to, přesvědčit argumenty a dosáhnout souhlasu. Děje se tak na různých úrovních od diskuse v malé skupině, přes zasedání etických komisí až na úrovních národních či mezinárodních.

Všechny výše uvedené normotvorné autority samozřejmě závisí na jejich sociální akceptaci (Anzenbacher, 1994).

6.1.4 Etika a sport

I když etika patří mezi nejstarší obory vůbec, je etika sportu oborem poměrně mladým. Souvisí nutně s fenomény prožitku, pohybu, tělesnosti se sebepoznáváním, s péčí o člověka jako celek bez cartesiánského dualismu a v kalokagathické jednotě těla a ducha. Způsob dosažení určitého výkonu, cesta k němu znamená více než samotný obdivovaný výkon (Hogenová, 1997).

Sport je v dnešní podobě výsledkem dlouhodobého vývoje celé společnosti. Je jevem celospolečenským. Podstatnou součástí lidského život a tedy i sportu je hra. Hra podle daných norem, pravidel v duchu zápolení fair play, jež znamená poctivou a slušnou hru, přeneseně i slušné chování. Ve svém vývoji od antického zušlechtění člověka, přes počátky profesionalizace sportu až k dnešní podobě, která zahrnuje obrovské množství aktivit od sportu pro všechny až ke sportu vrcholovému, je podstata samotného sportu mnohdy potlačována obrovským vlivem komercializace, prostředím pro možnost astronomických zisků (Dovalil, 2004).

Doping jako jev výkonové společnosti je porušením všech morálních zásad sportu. Kniha „Sterbliche Maschinen“, (Umírající mašiny) autora Johna Hobermana začíná citátem Bertholda Brechta „Velký sport začíná tam, kde končí zdraví“. Sportovec se stává mašinou na výrazný biologický experiment (Hogenová, 1997).

Nehovoříme již jen o etice sportu jako takové, ale často je nutno vymezit specifickou etiku jednotlivých sportovních odvětví (výrazně zde například vstupuje do popředí fotbalová problematika).

6.1.5 Sportsmanship versus gamesmanship

S dobrem a zlem ve sportu souvisí též pojmy sportsmanship a gamesmanship. Zde termín sportsmanship představuje ve sportu to dobré, čestnou hru, respekt k soupeři, pravidlům, zkrátka čestný boj. Sportsmanship můžeme považovat za prakticky totožný s „duchem sportu“, který je dobře vyjádřen v preambuli Antidopingového kodexu (WADA).

Za hlavní hodnoty, formující onen „duch sportu“ jsou považovány:

- etika, fair play a poctivost

- zdraví
- vynikající výkony
- charakter a výchova
- radost a zábava
- týmová spolupráce
- oddanost a vědomí odpovědnosti
- úcta k pravidlům a zákonům
- sebeúcta a úcta k ostatním
- odvaha
- pospolitost a solidarita (wada – ama.org, [online], 2012)

Podle Bednáře „nejde o čistě axiologický model, leč spíše o konglomerát různorodých hodnot, ctností i dovedností“. Autor dále navrhuje doplnit tento výčet o „hodnotu přátelství z Olympijské charty a z logiky sportu jako agonální aktivity také bojovnost (nikoli agresivitu)“ (Bednář, 2010).

Oproti tomu gamesmanship představuje nesportovní chování. Tohoto termínu bylo poprvé použito v knize “The Theory and Practice of Gamesmanship: The Art of Winning Games Without Actually Cheating” Stephena Pottera z roku 1947. Jedná se v podstatě o používání pochybných (i když ne pravidly zakázaných technik či způsobů chování) za účelem vítězství. Nejznámější definice praví, že gamesmanship je „tlačení pravidel na samotnou hranici a snaha dosáhnout stanoveného cíle bez odhalení, a to využitím jakýchkoli – i pochybných – metod”¹ (Lumpkin, Stoll, Beller, 1994, 92). “Tlačit” pravidla až na hranu znamená hledat v nich „hluchá“ místa či mezery a následně je neférově využít. Prostě vyhrát za každou cenu.

Existují celé rozpracované techniky (bohužel často vznikající u trenérů), jak nejen pravidla „obejít“, ale i jak využít jejich bílá místa či přelstít protivníka, aniž jsou pravidla porušena. Do těchto praktik patří zdržování, úmyslné chyby, které vedou k výhodě, vyvést soupeře z míry. Příkladem může být v kopané při zranění hráče zakopnutí míče do autu (sportsmanship), následné vrácení míče soupeři (sportsmanship) - avšak využití toho, že soupeř míč zakopl při zranění spoluhráče a poté při vhazování míč nevrátit i když to pravidla nenařizují, je gamesmanship (Wikipedie, [online], 2012).

¹ V originále „Pushing the rules to the limit without getting caught, using whatever dubious methods possible to achieve the desired end.” Překlad vlastní.

Pojem *gamesmanship* je obsažen i ve vícekrát zde citovaném Kodexu sportovní etiky Rady Evropy, a to v části o eliminaci různých negativních jevů ve sportu, včetně „nesportovního chování“ (v originále *gamesmanship*).

Doping už není ani *gamesmanshipem*, protože vybočuje z rámce pravidel a porušuje základní zásadu sportu: rovnost šancí na startu.

6.2 Fair play

6.2.1 Aspekt hry ve sportu

Adaptace člověka na prostředí, lov, potřeba přežití, rituály, jejich standardizace a akceptace to vše vedlo postupně ke vzniku prvků konkurenčního prostředí majícího emoční i prestižní prvky. Artistické a soutěžní činnosti, žonglérské prvky, se stávají nedílnou součástí života na dvorech šlechty či lidových trzích.

Ideové přenesení do lovecké vášně na honech aristokracie (deportace – latinské, *déport-* francouzské, později *desport*) získalo významu bavit se, rozptylovat se.

U vzniku pojmu sport je tedy moment přenesení do radosti, zábavy (Slepička, 2006).

Jiný pohled na sport nás však může unést zpět ještě hlouběji do minulosti, vrátit ono posvátné a neeliminovat sport hlavně na zábavu. Hogenová v publikaci „Hermeneutika sportu“ uvádí: „*Závod v běhu stejně jako ostatní druhy pentathlonu mohou být pochopeny jako dialog mezi tělem sportovce a „tělem Země – Gai“.* Země se svými čtyřmi živly vyzývá k překonání, vyzývá k dialogu a tímto způsobem klade otázky, provokuje. Skála vyzývá k překonání, sportovec je vtažen do otázek, jež klade skála, odpovědí je snaha skálu vylézt. Můžeme říci, že teprve v druhém plánu jde o kompetici s těmi ostatními. Gaia – Země klade otázky, tělo a vůle odpovídá. Otázky otvírají přesažnost celku bytí, a proto je sport posvátnou záležitostí, totiž i když dialog lidského těla a tělesnosti Země je stvrzen v prožívání, vše se děje pro duši a ducha. Sport je tak dialogem se Zemí, dialogem mezi tělem a tělem, jednou ovšem jde o tělo sportujícího podruhé o „tělo“ Gai. „*Disportare*“ neznámená tedy pouze zábavu, ale jde o vážný rozhovor, v němž se otevírá přesažnost bytí“ (Hogenová, 1998, s. 24).

Oblast sportu v lidském životě bývá označována za „nevážnou“. Takovou, která směřuje k osvobození od každodenního tlaku povinností, zaměstnání a kde bude moci člověk svobodně rozhodovat, seberealizovat se prožívat své sny, fantazie. Tuto sféru

naplňuje v podstatě lidská hra. Pro hru jsou typické činnosti, jejichž cíl spočívá v samotném jejich provozování. Mohlo by se zdát, že hry jsou tedy z tohoto pohledu neúčinné, zbytečné. Že jde o hru pro hru. Skutečnost je však naprosto odlišná. Hra dává účastníkům potěšení, radost, zábavu, rozptýlení. Neúčinnost a neúčelnost pak není ničím, co je nepotřebné, ale naopak. Hry jsou nutnou a velmi žádanou součástí života a jsou v jakémsi protipólu k práci, ale současně i jejím doplňkem (Dovalil, 2004).

Výjimku tvoří samozřejmě sport vrcholový, profesionální, počet vrcholových sportovců však je jen zlomkem sportující populace. Mimo celé řady názorů a popisu hry je pro sport důležitý názor Adlera vyjadřující to, že ve hře se projevuje úsilí po sebeuplatnění jako vedoucí lidská tendence. Hra je pro člověka atraktivním emočním prožitkem spojeným se samotným průběhem hry. Jejich pestrost úzce souvisí s pestrostí her. Z roku 1958 (česky vyšlo jako „Hry a lidé“) pochází Cailloisova kategorizace herních prožitků:

- Ilinx (závrat) – dnes spíše známo přes latinský překlad (vertigo) jako vertigonální prožitky. Prožitky spojené se změnou polohy a stability těla, rychlosti. Adrenalinové sporty.
- Agon (boj) – agonistické prožitky. Jsou spojené s bojem ve smyslu přemožení, překonání. Soupeřem může být člověk, zvíře, hora, vzdálenost.
- Alea (náhoda) – aleatorické prožitky. Typické pro sporty, hry, kdy výsledek nelze ovlivnit vlastní snahou a dovedností. Úzká spojitost s rizikem jako součástí všech sportovních aktivit a nebezpečí gamblerství.
- Mimikry (předstírání) – mimetické prožitky. Jsou spojeny s převtělením se do určité herní role.

Tyto prožitky samozřejmě nevznikají ojedinele, ale vzniká jakýsi prožitkový celek, v němž dle povahy činnosti, ale i osobnosti jsou zastoupeny s různou intenzitou.

Významné jsou též prožitky související se skupinovou dynamikou, jako jsou soudržnost a sounáležitost. Prožitky taneční, kde se výrazně uplatňuje rytmus a soulad s hudbou. Tyto emocionálně velmi silné prožitky jsou velmi výrazným aspektem motivace her. Během dnešních sportovních akcí můžeme pozorovat též prvky na bázi rituálů, které jsou patrné zejména při zahajovacích či ukončovacích ceremoniálech (Slepička, 2006).

6.2.2 Zásady fair play

Svoboda, svoboda rozhodování, dobrovolné účasti jsou jedny z nejdůležitějších prvků sportu. Kromě všech prožitků, uvolnění, napětí, dramatičnosti, uspokojení, vyrovnání, a všeho co je se sportem spjaté, je sport také hrou, která má svá oficiálně stanovená pravidla a také (většinou nepsané) sportovní chování fair play. Každý, kdo se chce zúčastnit, je musí dobrovolně dodržovat při samotných sportovních kláních i mimo ně.

Význam anglického „fair play“ zahrnuje poctivou a slušnou hru. Vztahuje se ale i na chování. Pravidla stanovují ve sportu stejné výchozí podmínky pro všechny zúčastněné a proto se jejich dobrovolné dodržování, považuje za poctivé sportovní chování. „*Shakespeare jej používá jako protiklad k „foul play“*“ (Svoboda, 2007, s. 105).

Zakladatel novodobých OH a významný strůjce myšlenek Olympismu Pierre de Coubertin přikládal sportovnímu chování velký význam. Fair play podle něj znamená: „*Čestné jednání, které znamená nejen vůbec umožnit provádění sportu podle pravidel a zásad korektnosti, ale znamená zajistit kontrolu – ale i poznání – nad výbušnými silami mládeže ve sportu tak, aby nepřešly v násilnické rvačky. Sport by měl být školou praktické rytířskosti*“ (Dovalil, 2004).

Základní zásady chování fair play v podobě „desatera“:

- V soutěži bojuj čestně a podle pravidel
- Uznám, že soupeř je lepší, v cíli nebo po zápase mu podám ruku, vzdám mu tím čest
- Vítězství není důvodem k nadřazenosti
- I poražený zaslouží uznání, není terčem posměchu, ani skrytého
- Rovné podmínky pro všechny hráče či závodníky
- Respektuji rozhodnutí rozhodčích a pořadatelů, řídím se jimi
- Chci vyhrát, ale ne za každou cenu
- Součástí sportovních akcí jsou diváci, potleskem vzdají čest oběma soupeřům, vítězi i poraženému
- Férové chování používám i v běžném životě

- Snažím se být svým chováním příkladem pro ostatní i mladší sportovce (Český klub fair play, [online], 2012).

Kodex sportovní etiky definuje fair play takto:

„Fair play znamená mnohem víc než jen respektování pravidel; nese v sobě i pojmy přátelství, respektování druhého a sportovního ducha. Je to způsob myšlení, nikoliv pouhé chování. Tento pojmový obsah zahrnuje problematiku boje proti podvádění, umění působit lstí i při respektování pravidel, dopingu násilí (a to jak fyzickému, tak i verbálnímu), nečestným výhodám, nerovnosti šancí, nadměrné komercializaci a korupci.

Fair play má pozitivní obsah. Kodex chápe sport jako společensko-kulturní činnost, která je přínosem pro společnost a přátelství mezi národy za podmínky, že je provozována čestně. Sport je rovněž pokládán za činnost, která pokud je provozována poctivě, umožňuje člověku, aby sám sebe lépe poznal, dosáhl rozkvětu, nabyl dovedností a prokázal své schopnosti; sport je prostředkem společenské interakce, zdrojem radosti a potěšení, přinášející blaho a zdraví. Sport se svou širokou škálou klubů a dobrovolných pracovníků dává člověku příležitost, aby se začlenil a našel své odpovědné místo ve společnosti. Vedle toho může přispět i k rozvoji citlivějšího přístupu k životnímu prostředí“ (Kodex sportovní etiky Rady Evropy – MŠMT ČR, [online], 2012, 1 s.).

Gentlemanství a rytířskost sportovních klání vidíme dnes již ojediněle. Fair play není již drahnou dobou ve sportu nepsaným pravidlem, i když snahy o jeho dodržování jsou patrné ve všech sportovních odvětvích.

Fair play chování však je i u diváků ceněno. A to je třeba si uvědomit. Hlavním důvodem je to, že fair play přesahuje samotná pravidla hry, vymyká se jim. Je tím, co vnáší do sportu hodnotu humanity. Idea humanity je obecná, ale nejvíce se cení tam, kde směřuje proti trendu doby (Hogenová, 1998).

Sportovní organizace a kluby se snaží čestné sportovní chování propagovat na každém kroku. Komercializace a finanční zisky však utváří takový tlak, kterému sportovci jen těžko odolávají. Je tedy nutností zavedení určitých sportovních etických norem v podobě kodexů, úmluv, chart apod.

Významnými dokumenty obsahujícími tato pravidla fair play jsou „Kodex sportovní etiky“ schválený Radou Evropy 24. září 1992. Dále pravidla fair play

nalezneme též v Olympijské chartě. V roce 1963 založilo UNESCO Mezinárodní výbor fair play. V ČR pak působí Český klub fair play, založený při ČOV.

6.2.3 Kodex sportovní etiky Rady Evropy

Motto: „ Ten kdo hraje čestně je vždy vítězem“ [„Fair play – the winning way“]

Tento Kodex sportovní etiky (dále kodex) je nejpropracovanějším dokumentem v oblasti fair play a poskytuje pevný etický rámec proti tlakům dnešní moderní společnosti, jež bezpochyby ohrožují samu podstatu sportu, tvořenou základními stavebními kameny, jakými je fair play, duch sportu a dobrovolné hnutí. Zásadní úvahou pak je, že etika motivující fair play je zásadním atributem jakékoliv sportovní činnosti, celkové politiky a správy oblasti sportu a to jak ve sportu rekreačním, tak i závodním.

Zaměření kodexu spočívá v posílení smyslu fair play zejména u dětí a mládeže, jako budoucích dospělých sportovních osobností a sportovních hvězd a obrací se i na instituce a dospělé, kteří přímo či nepřímo ovlivňují zájem a účast mladých ve sportu.

Dává jasně najevo práva dětí a dospívajících sportovat se všemi klady, které sport přináší, ale pojem odpovědnosti institucí a sportovců za šíření a podporu fair play.

Kodex počítá se skutečností, že sportovní činnost dětí a dospívajících je součástí širšího rámce společenského prostředí. Vychází z toho, že plné využití potencionálních výhod sportu společností i jedincem je možné pouze za předpokladu, že fair play je ústředním bodem a při získávání zkušeností mladých ze sportu musí být fair play tím prioritním u všech, kteří v této oblasti působí.

Jedná se o tyto zainteresované subjekty:

- Vlády na všech úrovních, zahrnující všechny při vládách působící úřady. Zvláštní odpovědnost mají ti, kteří jsou zapojeni do procesu vzdělávání a výchovy ve školách.
- Sportovní organizace a organizace se sportem spojené: sportovní federace a jejich řídicí instituce, tělovýchovná sdružení, tréninkové organizace a střediska, všechny profese mající návaznost na lékařství a farmacii, sdělovací prostředky,

oblast obchodní zabývající se výrobou, prodejem a marketingovou strategií sportovních výrobků.

- Jednotlivce: rodiče, učitele, trenéry rozhodčí, všechny funkcionáře, úředníky, lékaře, novináře, obchodníky, diváky a samozřejmě samotné sportovce a to jak špičkové, kteří se stávají vzory, ale i sportovce na neprofesionálních úrovních.

Všechny výše uvedené subjekty mají svou nezastupitelnou odpovědnost a úlohu. Pouze za předpokladu, že každý kdo do sportovního světa vstupuje, respektuje odpovědnost danou kodexem, bude samotný kodex účinný (Kodex sportovní etiky Rady Evropy- MŠMT ČR, [online], 2012).

6.3 Olympismus

Jen málo oblastí lidského společenství si zachovalo tak podstatné a eticky silné základy jako hnutí probuzené Pierre de Coubertinem na konci 19. století. Objevuje se mnoho pokusů o vyjádření toho, co je vlastně sport a jaká je jeho podstata. Vyčerpávající shoda však neexistuje. Nelze položit rovnítko mezi sport a olympismus, i když sport tvoří materiální základ olympismu. Toto pojetí zastával zakladatel novodobého olympismu. Bez samotných aktérů sportovního dění by olympijské ideály neměly smysl. Přes všechny etapy sportu jako součásti lidské společnosti je patrná významná provázanost s jejím historickým a společensko-hospodářským vývojem. Přes různé stupně vývoje od rituálů, přes Helénské hry antického Řecka, období Římské kultury, středověkého rytířství, osvíceneckého gentlemanství, postupné profesionalizace, začal být sport více a více organizován. Vznikaly různé kluby, asociace, federace národní i mezinárodní. Významným dalším stupněm této organizace je vznik Mezinárodního olympijského výboru (MOV) 23. června roku 1894. Od samotného vzniku mu jeho zakladatel dal do vínku cíl sjednocení všech sportů v novém pojetí jako hnutí, které usiluje o zdokonalování člověka a společnosti (Dovalil, 2004).

U samotného vzniku je patrná i velmi významná česká stopa v osobě Jiřího Stanislava Gutha Jarkovského. Není tedy náhodou, že Český olympijský výbor (ČOV) vzniká jen o několik let později 18. května roku 1899.

6.3.1 Základní principy olympismu

„Olympismus je životní filosofií, povznášející a výrazně spojující v jeden celek zdatnost těla, vůle a ducha. Spojením sportu, kultury a výchovy usiluje olympismus o vytvoření způsobu života, založeného na radosti z vynaloženého úsilí, na výchovné hodnotě dobrého příkladu a na respektování základních universálních etických principů“ (Olympijská charta, [online], 2012, s. 9).

Cílem olympismu je harmonický rozvoj člověka prostřednictvím sportu, s cílem vytvořit mírovou společnost, jež pečuje o zachování lidské důstojnosti.

Olympijské hnutí představuje jednotnou, organizovanou všeobecnou trvalou činnost všech osob i uskupení, jež jsou inspirovány hodnotami olympismu, v čele s MOV jako nejvyšším orgánem. Symbolika pěti propojených kruhů reprezentuje jeho rozšíření na pět kontinentech. Účast sportovců celého světa na největším sportovním festivalu, na olympijských hrách je jeho vyvrcholením.

Nikomu pak nesmí být upřena možnost provozovat sport bez jakékoliv diskriminace a v olympijském duchu, který vyžaduje vzájemné porozumění v duchu přátelství, solidarity a fair play. Provozování sportu je lidským právem. Organizace, administrativa a řízení sportu musí být pod kontrolou nezávislé sportovní organizace. S příslušností k olympijskému hnutí je neslučitelná jakákoliv forma diskriminace vůči zemi nebo osobě z rasových, náboženských, politických či jiných důvodů. Příslušnost k olympijskému hnutí je podmíněna dodržováním Olympijské charty a uznání ze strany MOV.

6.3.2 Kalokagathia

Hlavním mocným zdrojem inspirace novodobého olympismu jsou Antické olympijské hry a jejich ideály. Kult těla a ducha se v Řecku poprvé v historii spojil v jednotu a pohybová aktivita se stala začleněnou součástí kultury, jednou z jejích složek po boku umění, vědy a vzdělanosti (Dovalil, 2004).

Kalos – krásný, agathos – dobrý. Ideál ochraňovaný bohyní Nemesis je odrazem a zároveň projekcí nalezení míry v antickém myšlení. Velmi požadovaným cílem etického působení byla uměřenost – sofrosyne. Právě uměřenost, míra, kalokagathia a

harmonie byly hlavními hodnotami a normami antického myšlení, jednání a snažení. Řád – Kosmos je udržován harmonizováním nebe a země (Uranos a Gaia). Hieros Gamos (svatba mezi nebem a zemí) je symbolem harmonie mezi Nebem a Zemí a symbolem pokaždé denně se znovu rodící neopakovatelné posvátné jednoty. Posvátnost harmonie Nebe a Země je základem kalokagathie. Ta se týká jedince i celku. Participovat na této jednotě znamená kalokagathicky žít a tedy podílet se na Hieros Gamos celého světa. Ve výchově se pak kalokagathický ideál uskutečňuje prostřednictvím Epimeleia a Technai (péči o duši a o tělo). Obě dvě složky mají vést k nejvyšší etické ctnosti areté (výbornosti, zdatnosti), jež je nejvyšším ideálem olympijských her, neboť umožňuje epifanii (blízkost bohů, aproximace k božské dokonalosti). Nebezpečím je pleonexie, nekonečná snaha o to, vlastnit více majetku či moci, a o stupňování výkonnosti bez ohledu na etické normy (Hogenová, 2001).

6.3.3 Olympijská charta

Olympijská charta je nejvýznamnějším dokumentem olympismu a olympijského hnutí. Je kodifikací základních principů olympismu, obsahuje pravidla a prováděcí předpisy schválené MOV. Řídí organizaci, činnost a fungování olympijského hnutí a stanoví podmínky pro konání olympijských her. Je základním dokumentem ústavního charakteru, stanovuje a připomíná základní principy a hodnoty olympismu, stanoví MOV, definuje hlavní vzájemná práva a povinnosti tří základních součástí olympijského hnutí. Těmi jsou MOV, Mezinárodní federace a Národní olympijské výbory a organizační výbory OH.

Je zde zakotvena úloha a poslání MOV, mezi něž mimo jiné též patří podpora a rozvoj sportovní etiky, úsilí o zajištění duchu fair play, vystupuje proti všem formám diskriminace, řídí boj proti dopingu, chrání zdraví sportovců, vystupuje proti jakémukoliv politickému či komerčnímu zneužití sportu a sportovců, povzbuzuje a podporuje snahu sportovních organizací a státních orgánů o zajištění profesionální a sociální budoucnosti sportovců, povzbuzuje a podporuje rozvoj sportu pro všechny, zabývá se problematikou životního prostředí a udržitelného rozvoje ve sportu, povzbuzuje podporuje iniciativy spojující sport s kulturou a výchovou, podporuje olympijskou výchovu.

Olympijská charta brání též etické principy. Ustavuje Etickou komisi MOV, mezi jejíž hlavní úkoly patří definovat a aktualizovat rámec etických principů, zahrnujícího

Etický kodex. Ten je založen na etických principech obsažených v samotné chartě. Dále pak má za úkol vést vyšetřování při porušování nerespektování těchto etických principů a dává návrhy na represivní opatření výkonnému výboru. Je zde zahrnuta také závazná platnost Světového antidopingového kodexu (Olympijská charta, [online], 2012).

6.3.4 Etický kodex MOV

MOV a všichni jeho členové, města usilující o organizaci, Organizační výbory OH a Národní olympijské výbory vyjadřují závazek k Olympijské chartě a jejím základním principům. Hlásí se k odkazům ideálů Pierre de Coubertina a zavazují se respektovat tento Kodex a jeho principy.

Mezi ně patří:

Důstojnost

- Zajištění důstojnosti jednotlivce jako základní požadavek olympismu.
- Mezi účastníky nesmí být žádná diskriminace (rasová, na základě pohlaví, etnického původu, náboženství, filosofického nebo politického přesvědčení či jiné).
- Zakázané jsou všechny dopingové praktiky na všech úrovních. Musí být dodržována ustanovení Antidopingového kodexu.
- Jsou zakázány všechny formy obtěžování (psychického, fyzického, profesního nebo sexuálního).
- Všechny formy účasti na sázení, nebo podpora sázení týkajícího se OH a všechny formy propagace sázení jsou zakázány.
- Sázek se nesmí účastnit také účastníci OH, nejednají proti fair play a nepokouší se ovlivnit výsledek v rozporu se sportovní etikou.

Poctivost

- Olympijské složky nebo jejich zástupci nesmějí žádat přímo ani nepřímo, přijímat nebo nabízet jakoukoliv odměnu či provizi, skryté výhody, nebo jiné služby spojené s OH.
- Pouze dary formální hodnoty v souladu s místními zvyky mohou být přijaty olympijskými složkami, jako výraz přátelství nebo úcty. Jakýkoliv jiný dar musí být organizaci pořádající země.

- Pohostinnost poskytnutá členům a příslušníkům Olympijských složek nesmí přesáhnout zvyky hostitelské země.
- Olympijské organizace usilují o naplnění všech stanovených cílů, nesmí jednat způsobem, který by poškodil dobré jméno Olympijského hnutí.
- Olympijské složky nebo jejich zástupci nesmí být spojováni s firmami, jejichž aktivity jsou v rozporu s Olympijskou chartou a tímto kodexem.
- Olympijské složky nezasahují do tradičních zvyků bez orgánů MOV

Správné hospodaření prostředky

- Všechny olympijské složky dodržují zásady řádného hospodaření, transparentnost a zodpovědnost.
- Příjmy Olympijských složek mohou být použity pouze pro olympijské účely.
- Veškeré příjmy a výdaje Olympijských složek jsou zaznamenávány v jejich účetnictví v souladu s obecně uznávanými účetními zásadami. Podléhají kontrole nezávislého auditora.
- V případech kdy MOV finančně podporuje Olympijské složky:
Použití těchto prostředků musí být jasně účetně prokázáno.
Výkonný výbor MOV může podrobit auditu účetnictví Olympijských složek.
- Olympijské složky uznávají přínos médií, sponzorů, partnerů a dalších k rozvoji a prestiži OH po celém světě. Nicméně tato podpora musí být v souladu s principy Olympijské charty a tohoto kodexu.

Kandidatury

Olympijské složky mají povinnost respektovat všechny vydané manuály MOV při výběru kandidátských měst. Města kandidující na pořádání OH se musí vyvarovat spolupráce s jinými institucemi s ohledem na možná finanční zvýhodnění neslučitelná s Kodexem chování.

Vztahy se státy

- Olympijské složky usilují o spolupráci se státními orgány, zachovávají principy neutrality a Olympijského hnutí.
- Olympijské složky mohou zastávat role ve veřejném životě příslušných států, ne však v rozporu s Olympijskou chartou a tímto kodexem.

- Olympijské složky podporují ochranu životního prostředí při všech pořádaných akcích. Zavazují se dodržovat v rámci OH všechny platné hodnoty ochrany životního prostředí.

Důvěrnost

Olympijské složky zachovávají princip ochrany důvěrných informací. Princip ochrany důvěrných dat je přísně respektován Etickou komisí MOV.

Implementace

- Olympijské složky dbají na dodržování zásad a pravidel Olympijské charty a Etického kodexu.
- Olympijské složky informují předsedu MOV o porušování Etického kodexu a na základě doporučení Etické komise přijmout doporučená opatření (IOC Code of Ethic, [online], 2012).

6.3.5 Olympijská symbolika

Olympijská symbolika patří mezi nejvýznamnější a nejcennější hodnoty, kterými olympijské hnutí disponuje. Kromě toho, že díky unikátnímu marketingovému konceptu je cenným zdrojem finanční prostředků, zahrnuje v sobě i velmi podstatné etické olympijské hodnoty. (Olympic.cz, [online], 2012).

Olympijská symbolika zahrnuje:

- Olympijský symbol (v užším smyslu). Je schopno jej identifikovat 90% obyvatel planety. Modrý, černý, červený v horní části a žlutý a zelený kruh ve spodní, svým propojením symbolizuje vzájemné spojení pěti kontinentů, světa spojeného olympijskou myšlenkou.
- Olympijská vlajka.
- Olympijské heslo. „Citius, Altius, Fortius“ (rychleji, výše, silněji) vyjadřuje poselství MOV ke všem, kdo náleží k olympijskému hnutí: usilovat o neustálý pokrok, vyniknout v souladu s duchem olympismu.
- Olympijský oheň, olympijská pochodeň, olympijská štafeta. Oheň jako obraz podstaty. Stoupá vzhůru jako naše myšlenky, vzdoruje větru jako by chtěl bojovat za svá práva, dým připomíná lidskou duši. Samotný pohled do ohně

navozuje snění, inspiruje, je symbolem naděje, obrazem vítězství, světlem pro všechny, spravedlností, zjevením pravdy. Olympijskou pochoděň poprvé diváci OH spatřili v roce 1936 v Berlíně. Je zapalována v Olympii slunečními paprsky a poté putuje symbolickou štafetou propojující národy, jazyky, kultury do místa konání her. Zde je zažehnut olympijský oheň při slavnostním zahajovacím ceremoniálu a uhasíná při závěrečném ceremoniálu OH.

- Olympijská hymna.
- Olympijský emblém. Vzniká kombinací olympijských kruhů s dalšími znaky. Emblémy mají Národní olympijské výbory (NOV), ale i např. každé OH (Dovalil, 2004).

6.3.6 Olympijská výchova

Olympismus nezapomíná samozřejmě ani na oblast výchovy a to v duchu jednoty člověka a olympijských ideálů.

Hlavní intencionalita olympijské výchovy je v identifikaci a šíření olympijských myšlenek, poznatků a hodnot olympismu do vědomí, chování a jednání lidí, a to nejen v rámci olympijského hnutí. Objevuje se v ní podpora základního humanitárního vzdělávání a lidské seberealizace a motivace k účasti ve sportu. Předpokládá tedy určité zapojení jedince do sportu. Založena je na původních olympijských ideálech v kontextu dnešních společenských podmínek a směřuje tak k vytváření spolehlivé etické orientaci, principům a normám. Nezapomíná tedy na současnou tvář sportu a v jejím kontextu pak se snaží vést k tzv. olympijskému vědomí a bytí (Dovalil, 2004).

6.3.7 Doping v novodobém olympismu

Z výše uvedených principů a významných dokumentů je patrné, že olympijské hnutí v čele s MOV je i jedním z hlavních odpůrců dopingu a boje proti němu. Množící se případy, následné skandály a jejich společenské dopady v novodobých dějinách sportu nutí olympismus k zesílené pozornosti, věnované tomuto negativnímu jevu.

Vrcholem sportovních klání jsou olympijské hry. *„Olympijské hry jsou soutěže mezi sportovci v individuálních nebo kolektivních disciplínách, nikoliv soutěže mezi státy. Účastní se jich sportovci vybraní svými NOV, jejichž přihlášky přijal MOV a kteří*

na základě svých sportovních výkonů soutěží pod sportovně technickým vedením příslušníků MSF. “

„Olympijské hry se sestávají z her olympiády a ze zimních olympijských her.“

První zimní olympijské hry se konaly v roce 194. Od tohoto data jsou číslovány podle pořadí svého konání. Za zimní sporty se pokládají sporty provozované na sněhu nebo na ledě“(Olympijská charta, [online], 2012).

Etapa novodobého olympijského sportu začíná po prvních olympijských hrách roku 1896. Započal tak široký rozmach sportu se všemi jeho průvodními jevy v závislosti na společenském vývoji tedy i s dopingem. První písemné zmínky pochází v souvislosti s OH v roce 1904 v Saint Louis, kdy byl v průběhu závodu „ošetřován“ Američan Hicks – fakticky však dopován injekcemi strychninu. Rovněž italský maratonec Donaldo Pietri na OH v roce 1908 v Londýně po kolapsu na trati byl pod vlivem velkých dávek strychninu. Na OH v Los Angeles roku 1932 japonští plavci zanechali po odjezdu na svých pokojích prázdné ampule od nitroglycerinu a dalších látek. (Slepička, 2000).

Po II. světové válce s rozvojem látek pro dopující vojáky se nové formy dopingu dostávají též do sportu a výrazným faktorem je s rozvojem médií komercializace sportu. V roce 1952 v Helsinkách významných úspěchů dosáhli sovětští vzpěrači, avšak jen díky použití testosteronu. Ohrožení života sportovců poté vyvrcholilo prvním úmrtím na OH v Římě roku 1960. Zde na kombinaci amfetaminu a nikotinu umírá dánský cyklista Knut Jensen. Na téže olympiádě umírá na následky požití heroinu překážkář Dick Howard.

V roce 1972 se poprvé na OH objevuje efedrin – pozitivní test amerického plavce Ricka De Monta. Tyto Mnichovské hry jsou spojeny též s dopingem kofeinovým u maratonce Franka Shortera. Největší skandál těchto her souvisel s beta – blokátory, kdy se jimi doovala téměř čtvrtina moderních pětibojařů. Zde se ještě netestovali anabolické látky. Velmi zarážející však byla anketa, z níž vyplynulo užívání zakázané látky u 85% sportovců. Montreal 1976 nebyl výjimkou. Zde již existovala možnost testování anabolických steroidů a bylo diskvalifikováno celkem 11 sportovců, z toho 8 na anabolika. Moskva 1980 je pak bez účasti některých bojkotujících států je v režii východního bloku a některé prameny uvádí, že jediný držitel medaile nebyl bez dopingu. Kofeinové čípky byly na pořadí u cyklistů v roce 1984 V Los Angeles. Opět beta – blokátory u většiny pětibojařů. Kokain je pak další často užívanou látkou.

Výjimku netvoří ani anabolické steroidy, nejprve v čele se sovětskými sportovci a později i v ostatních státech jak východního bloku, tak i západních států (Nekola, 2000).

Mašinerie se nezastavuje, následují další případy a formy dopování. Soul 1988 je proslulý aférou kanadského sprintera Bena Johnsona. Zejména po tomto případě věří v čistotu sportu málokdo.

Pozadu nezůstávali ani sportovci na zimních olympijských hrách. V roce 1952 byly na hrách v Oslu nalezeny v rychlobruslařské šatně ampule a injekční stříkačky. Prvním obviněným sportovcem za doping byl v roce 1972 v Sapporu kapitán západoněmecké hokejové reprezentace Alois Schloder. Nepovolenou užitou látkou byl efedrin, avšak původní osmnáctiměsíční trest mu byl později odpuštěn. V Innsbrucku 1976 pak byla obviněna z dopingu sovětská běžkyně na lyžích Galina Kulakovová a československý hokejista František Pospíšil. U Kulakovové prokázán efedrin znamenal odebrání bronzu z pětakilometrové trati, zlato ze štafety a třetí místo z desetakilometrového závodu ji však zůstalo. U Pospíšila se prokázalo zvýšené množství kodeinu jako důsledek užití léku proti chřipce, která tehdy zachvátila téměř celou olympijskou vesnici. Zvláštní a kuriózní případ se odehrál v Naganu 1998, kde kanadský snowboardista Ross Rebagliatti byl diskvalifikován po vítězství v obřím slalomu za užití marihuany. Později mu ale bylo zlato zase vráceno, protože tehdy neužil prostředek, který by zlepšil jeho výkon. Nejvíce hříšníků, sedm, bylo dopingovými komisaři zachyceno v Salt Lake City 2002. V jejich sítěch uvízly i tři tehdejší sportovní hvězdy Johann Muhlegg reprezentující Španělsko, Rusky Olga Danilovová s Larisou Lazutinovou (čtvrtou nejúspěšnější sportovkyní dějin ZOH).

Asi největším skandálem na ZOH je razie na pokojích rakouských běžců na lyžích, kdy byly odhaleny transfúzní soustavy, krevní konzervy a injekční jehly. Walter Mayer, který stál tehdy v čele biatlonového úseku rakouských běžců, dostal zákaz účasti na hrách do roku 2010. Marc Mayer a Achim Walter museli Salt Lake City okamžitě opustit. Přítomnost Waltera Mayera na dalších hrách v Turíně (údajně jako soukromé osoby) znamenala opět kontrolu rakouských běžců a biatlonistů. Byly objeveny opět prostředky pro zvyšování výkonnosti a i přes negativní testy dostalo šest těchto sporovců doživotní zákaz účasti na OH. Prokazatelně byla usvědčena za užití carphedonu Ruska Olga Peleyová. Na poslední zimní olympiádě ve Vancouveru byli usvědčeni zatím tři sportovci (Zimní olympijské hry a doping, [online], 2012).

6.3.8 OH, doping a budoucnost

I přes „pouhé“ tři případy ZOH ve Vancouveru ve srovnání s předešlými OH (na ZOH v Turíně i v Salt Lake City bylo po sedmi nálezech) ještě není součet definitivní. Pozitivních případů může stejně jako po Pekingu s postupem času přibývat. Zde po následných laboratorních zkouškách vzorků bylo do roka odhaleno hned několik dalších hříšníků. Šest z nich muselo kvůli užití látky CERA vrátit medaile. WADA i MOV jsou si vědomy, že spolehlivost některých testů např. na růstový hormon nebo EPO není zcela 100%. Odebrané vzorky moči a krve sportovců se budou osm let skladovat a v případě vyvinutí nových testovacích metod je pak možné přezkoušení. Jacques Rogge (předseda MOV) říká: „...na konečný stav pozitivních případů ve Vancouveru se mě můžete zeptat až v roce 2018.“ Zatímco jedni dopovat přestali, druzí vyvíjejí metody a způsoby, které lze hůře detekovat. Je třeba objektivity. Ne všechny látky umí laboratoře vystopovat.

Arne Ljunquist, předseda Lékařské komise MOV, zastává názor, že doping ve sportu je méně rozšířený než za doby Bena Johnsona. Něco se muselo stát. Koulaři současné špičky by se na OH do Soulu ani nekvalifikovali. Množství testovaných sportovců se neustále zvyšuje. Vancouver oproti Turínu narostl o 70% v množství testů. Londýn 2012 je vůbec akcí s absolutně největším počtem provedených testů. Kvůli obavám z nové generace EPO nebo látky EPO podobné – hematide bylo přetestováno několik vzorků v samotném průběhu posledních ZOH. I když tyto testy byly též negativní, neznamená to podle lékařů, že jsou vzorky čisté. Spíše zatím není průkaznější a citlivější metoda. MOV hodlá neustále do budoucnosti přitvrzovat antidopingová pravidla a to i pomocí biopasů. Ty představují jediný systém, který může chytit sportovce používající transfuzi vlastní krve. Jen abnormální krevní hodnoty mohou vedle přiznání sportovce přinést dostatečný důkaz (Buletin ADV ČR, [online], 2012).

Cesta MOV je tedy zřejmá. Obrovské zvyšování v počtu testování a odběrů vzorků, a to i mimo soutěž.

7 Sociální aspekty dopingu

Problematika dopingu úzce souvisí s problematikou užívání drog ve společnosti. Problémy s drogami a dopingem se objevují zejména v sociálních prostředích vykazujících některé společné znaky: ztráty životních perspektiv, krize morálních hodnot, sociální deprivace, problémy s osobní identifikací, zvědavost, hledání nevšedních zážitků, přehnaná individualizace. Nelze spoléhat na přirozené faktory, které by zabránily průniku drog ve formě dopingu do sportu. Oblast sportu je sociální prostředí, v němž působí specifické vlivy charakteristické pro danou sportovní činnost, má své specifické sociální normy, pravidly, jež jsou mnohdy v nesouladu s běžně respektovanými normami. Jinak je ve sportu pohlíženo na agresivitu, jako běžnou a i nutnou součást některých sportovních odvětví, jinak je nahlíženo na užívání různých postupů vedoucích ke stimulaci výkonnosti. Sport si často osobuje své specifické prostředí a díky němu i právo, aby tak na něj bylo celospolečensky pohlíženo. Význam úspěchu ve sportovní soutěži je zdůrazňován mnohdy celonárodním významem. V určitých obdobích pak byl tento úspěch brán i jako úspěch politický, úspěch daného systému, vlády, ať již socialismu, kapitalismu, fašismu. Tato politizace vytvářela enormní tlak na sportovce, ale i na funkcionáře, trenéry, lékaře. Toto prostředí a tlak pak bylo podhoubím pro hledání nových cest ke zvyšování výkonnosti a dosažení úspěchu za každou cenu. Jedna z těchto cest byl a je samozřejmě doping. Tento trend pak vedl i ke zvýšení určité postupné tolerance těchto prostředků, jako nezbytných k dosažení úspěchu. Úspěšný sportovec se poté stává hrdinou, idolem národa a státu. Sportovci jsou tolerantnější k užívání těchto látek než nesportovci. Užívání dopingu roste i s mírou motivačního zaměření na úspěch jak u jedince samotného, tak v jeho nejbližším sociálním prostředí.

Dalším výrazným faktorem je komercializace sportu. S výkonem a soutěžením je tak nedílně spjat obchod a to v jakémkoliv podobě. Tento na jednu stranu přináší do sportu velký příliv finančních prostředků, ale díky tomu jej výrazně ovlivňuje a zisky jsou astronomické. Sportovci na nejvyšších úrovních si tak zajišťují sportem obživu a stávají se vzory, prototypy úspěšných jedinců hodných následování. Výkon se stal zbožím, které má svou hodnotu – cenu. Je jediným kritériem sportovní aktivity. Ostatní aspekty prožitku, sociálních vztahů, přiblížení se k božské dokonalosti nejsou nijak stimulovány. Při přirozené snaze vyhnout se selhání, uspět, je doping potom jednou

z alternativních efektivních cest k úspěchu. I to je důvodem ke zvýšení tolerance a vzniká tak dojem, že bez nich to již nepůjde. Velkým nebezpečím je pak rozšíření těchto látek do oblasti sportu rekreačního, kde represe přichází „pouze“ v podobě poškození zdraví (Slepička, 2006). Více o této oblasti viz níže.

Vznikají dvě hlavní sportovní oblasti, které se od sebe více a více postupně vzdalují. Totiž sport vrcholový a rekreační (masový), kde lidé opět hledají prožitky, sociální kontakty, zkrátka to, co sport vrcholový není schopen nabídnout. Sport je mnohem složitější, než býval. Citlivější na změny probíhající uvnitř i vně, je více spjat s životem lidí a to i těch, kteří jej sami neprovozují. Vrcholový sport úzce souvisí se sportem profesionálním, stal se hlavním zdrojem obživy a odehrává se mimo sféru volného času. Sport se tak stal zcela svébytným sociálním jevem, s rozsáhlým organizačním, ekonomickým a technickým zázemím, s velmi složitými vazbami na politický, kulturní, ekonomický a sociální systém společnosti. Nevýznamný není ani vztah mezi postavením jedince ve sportu a jeho sociálním statusem ve společnosti (Nekola, 2000).

Globalizace pak umožnila propojení světa, zrychlení přenosu informací a přístupu k nim. Nezastupitelnou úlohu zde hrají média, jejichž prostřednictvím se veškeré toto dění dostává ve zlomku času k miliónům lidí na naší planetě. Lidská společnost je složena z jedinců, kteří utvářejí různě velké sociální skupiny od nejmenších až po státní či nadnárodní celky se složitými vazbami a vztahy a ta zpětně zase ovlivňuje pozici a postavení jedince v ní.

7.1 Utváření postoje k dopingu

Ve formování postojů k dopingu a jeho užívání mají naprosto nejdůležitější roli rodiče, trenéři, učitelé. Tedy ti, kteří pracují s mládeží, s jedinci ve věku který má na formování postojů velmi výrazný vliv. Toto nejbližší okolí je nesmírně důležité, neboť sportovní prostředí vytváří nebývalá tlak na výkon a úspěch, a to již od žákovských let. Neúspěch, selhání je již sám osobě velkým trestem. Pokud jej však provází negativní odezva nejbližšího okolí, stává se pak výrazným stresujícím faktorem, psychicky velmi těžko zvládnutelným. Při opakovaném průběhu může vést až ke frustraci jedince. Ta může vyústit ke snaze z tohoto prostředí uniknout, k zanechání sportovní aktivity, ke stavům úzkosti až beznaděje vedoucím k sebedoceňování. Vzhledem ke skutečnosti,

že každá sportovní soutěž nese prvky permanentního sociálního srovnávání, dostává se sportovec v případě opakovaného neúspěchu a negativního pohledu nejbližšího okolí, absence podpory rodiny, trenérů či spoluhráčů do situace, kdy se vnímá jako neschopný dosáhnout stanovených cílů. Ty jsou po něm mnohdy požadovány bez ohledu na skutečné schopnosti. Opakovaný neúspěch proto vede k vytvoření enormně stresové situace, kdy má jedinec na sebe nedostačující představu o sobě samém. Pak může sáhnout k dopingu jako prostředku, který mu pomůže získat onen vytoužený respekt a obdiv (Slepička, 2006).

Onen tlak je tedy utvářen mnohými psychosociálními stresory. Sportovec se tak dostává do stresových situací. V individuálním sporu chce vždy dosáhnout co nejlepšího výsledku, může mít všechny předpoklady, a přesto se mu díky nízkému sebevědomí nemusí dařit. Dále je zde tlak médií, diváků, sponzorů, problémy se skloubením tréninkového procesu s vlastní rodinou či zaměstnáním, konflikty s trenérem. V kolektivním sportu k tomu přispívá spoluodpovědnost za společný výsledek, kdy mohou vzniknout interpersonální konflikty v týmu, nespokojenost s vlastní rolí v týmu. Vzácné nejsou ani konflikty se sponzory či funkcionáři (Bartůňková, 2010).

Nemalou měrou se podílí na popularitě sportu diváci, pro které je sport z velké míry podstatnou částí života. Tato cílová skupina vytváří v neposlední řadě též nemalý tlak na osobu sportovce (Slepička, 2006).

Nejvýznamnější k utváření správných postojů k dopingu je oblast výchovy jdoucí ruku v ruce s jednoznačnou antidopingovou osvětou a prevencí.

7.2 Komeracionalizace a medializace sportu

Jedním z faktorů nejvíce ovlivňující současný sport je jeho komeracionalizace. Vliv komerce na sport má neustále se zvyšující tendenci a zdá se, že důležitější než tréninkové úsilí a prezentovaný výkon je mnohdy komerce v pozadí. Je důležité, v oblečení či obutí jaké značky sportovec nastupuje, firma které značky aut či elektroniky nám daný zážitek zprostředkuje, jakými produkty je sportovec vykrmován, či jakou značku pití má v oblibě. Reklama, obchod, pseudoidoly, budoucí potencionální hvězdy onoho světa showbusinessu, kterým se dnešní sport stal – to vše útočí na diváky.

Komercializace, neboli obchodní využití nabývá na síle je-li dostatečně provázána s medializací. Tisk, televize a internet je dnešní souběžným světem se světem běžným a ne pouze již jeho součástí.

Komercializace má však také své pozitivní stránky, a to zejména v přílivu astronomických finančních prostředků, které do sportu přináší. Kariéra vrcholového sportovce se stává pak mnohem zajímavější a lákavější. Profesionální sportovci si zajišťují sportem svou obživu, zajišťují své rodiny, v některých sportech by výdělky stačily průměrnému člověku na několik životů. Výkon se stává zbožím, finančně ocenitelným artiklem. Další z důvodů, které mohou ovlivnit zvolenou cestu, jak k tomuto výkonu, ceně, financím dospět (Slepička, 2000).

Zlomovým momentem, přelomem v proniknutí financí do sportu a provázání s odchodními společnostmi, ať regionálními či nadnárodními korporacemi, tedy s financováním sportu, pak byly OH 1984 v Los Angeles. Hry byly zcela pořádány a financovány soukromou firmou s pečlivě připraveným propracovaným marketingovým programem a strategií. Organizační výbor završil pak svůj mandát bezprecedentním ziskem 222 mld. dolarů, který byl potom odveden do sportovního světa. Stalo se tak díky realizaci TOP projektu (celosvětového olympijského programu partnerství), jež řídil a veškerá související jednání vedl MOV. Základní ideou programu je poskytnutí celosvětového prostoru pro nadnárodní společnosti na základě jednání s jediným partnerem – MOV. Předpokládá v rámci uzavření smluv mezi MOV a NOV (národními olympijskými výbory) poskytnutí daného území MOV, vždy exklusivně pro přesně specifikovanou kategorii produktů. Tím se NOV vzdává možnosti oslovení lokálních firem a kompenzace pak přichází v podobě přidělení finančních prostředků z programu. TOP program též umožňuje rozvíjet program solidarity, který umožňuje přispívat na rozvoj olympismu do zemí méně rozvinutých (Dovalil, 2004).

Je tedy vždy významné, k jakým účelům budou finanční prostředky plynoucí z komercializace a medializace sportu využity. Budou-li poskytnuty na vývoj nových dopingových prostředků a metod nebo na jejich represi, osvětu, prevenci a výchovu. Zdali budou mediální prostředky dostatečně zapojeny v boji proti dopingům či nikoliv. Úroveň znalosti problematiky o dopingům a informovanost je nepochybně jedním ze základních pilířů prevence.

7.3 Sport a politika

Politika, respektive konkrétní politická situace vždy výrazně ovlivňovala sportovní prostředí i dění uvnitř něj. Současně registruje i vzrůstající vliv sportovní sféry na ostatní složky společnosti. Byla to politická a společenská situace, které umožnily vznik novodobých myšlenek Pierre de Coubertina a které jsou podstatné pro vznik i užívání některých dopingových látek. Byla rozhodující při uspořádání poválečného světa, a tak i vzniku tzv. studené války. Jakožto věc veřejná je věcí všech lidí. Hovoříme o státní či vládní politice – ta je vždy spojena s mocí a s možností pomocí této moci prosadit své záměry. Tato moc může mít různé podoby včetně moci morální.

Orgány státní správy spolupracují s organizacemi sportovními, ustavují či schvalují společně legislativní rámec existenčních podmínek i podmínek represivních, zajišťují a umožňují způsoby financování sportu.

Nejvýznamnějším obdobím pro sport a rozvoj dopingů však byla politizace sportu v období již zmiňované studené války. Vzhledem k tomu, že antidopingový boj byl tehdy v počátcích a vůle státní správy minimální, nutnost prokázat nadřazenost své ideologie se projevovala i ve sportu. Tato politizace sportu vedla k naprostému a obrovskému rozvoji dopingů dokonce za státní podpory a státem řízené dopingové politiky, to vše paradoxně za proklamace duchu fair play. Jak oblundných rozměrů dosáhla tato chiméra a jakých sociálních, zdravotních a etických důsledků!

7.3.1 Doping v NDR

Tato část Německa vysílala své nadopované sportovce na mistrovství Evropy, světa i na OH. Státem řízený doping slavil na mezinárodní scéně řadu úspěchů a východoněmečtí sportovci získávali mnohé z rozdělovaných medailí až do pádu železné opony 1989. Do dnešní doby však velké množství bývalých východoněmeckých sportovců trpí zdravotními problémy spojenými s užíváním zejména anabolik. Od roku 1965 se na sportovní scéně objevuje samostatně NDR. Koutařka Ilona Slupianeková byla se svými třiadevadesáti kilogramy živé váhy pozitivně testována na Evropském poháru v Helsinkách v roce 1977. Od té doby nevyjede za hranice své vlasti žádný sportovec bez testování v laboratoři v Kreische u Drážďan, která na základě požadavků vlády a Stasi provede do 90. let na 12 000 analýz, aby sportovci NDR byli „čistí“ a

žádní tak již nebyli chyceni. Výše jmenovaná atletka je tak jedinou východoněmeckou sportovkyní chycenou za braní anabolik a zakázaných látek vůbec! Trest od IAAF (Mezinárodní atletické federace) je 12 měsíců a koulařka tak v Praze 1977 již závodí na Evropském šampionátu, kde získává opět zlatou medaili a to bez jediné kontroly v období zákazu.

Východoněmečtí lékaři předepisující anabolika se snaží přesvědčit sebe, své okolí, trenéry i závodníky o tom, že kontrola a přesné užívání anabolik není nebezpečné a zdraví škodlivé. Skutečnost však hovoří o pravém opaku, jak je patrné z výpovědí celkem 15 sportovců, kteří v průběhu let 1976 – 1979 emigrovali.

Bývalý vynikající skokan na lyžích popisuje tehdejší situaci následovně: „Běžci na lyžích dostávají do svých kolen injekce již od 14. let, aby byli schopni vydržet trénink. Na jednoho olympijského vítěze připadá na 350 invalidů. V gymnastice není výjimkou, že některé dívky nosí korzet již od 18 let, protože jejich páteř je tak opotřebovaná. Mladí sportovci jsou tak unaveni tréninkem, že nejsou schopni studia, což má neblahý vliv na jejich mentální rozvoj.“

V roce 1993 – tedy už po sjednocení Německa - se otevírají archivy Stasi a vychází najevo celá pravda o systematickém dopingu v letech 1971 až 1990.

Jean Pierre Monderand, expert na doping tvrdí, že doping se užíval jak v socialistických tak i západních zemích v tehdejší době. Východoněmecké specifikum však bylo v tom, že byl řízen a kontrolován tajnou státní policií.

Dynamo Berlín bylo centrem vrcholového sportu NDR a tedy i centrem dopingu. Po pádu železné opony a znovusjednocení Německa bylo obžalováno za řízení distribuce a podávání anabolik sportovcům značné množství tehdejších funkcionářů. Některé oběti tehdejšího zruďného systému se snažily získat kompenzace za poškozené zdraví a došlo k udání tehdejších odpovědných pracovníků.

Takto státem řízený doping začal se studenou válkou, kde každá zlatá medaile znamenala vítězství socialistické ideologie. Doping ve velkém se však rozjel až od roku 1974, kdy do pozice předsedy Východoněmecké sportovní federace nastupuje Manfred Ewald.

Sedmnáctimilionové NDR získalo na OH v roce 1968 kolekci 9 medailí, o čtyři roky později 20 a o další čtyři 40. Ewaldovo rčení: „Jsou příliš mladí, než aby věděli o všem.“ Doping dostávají často děti již od deseti let bez vlastního vědomí či vědomí jejich rodičů. Odhaduje se, že na 10 000 bývalých východoněmeckých sportovců trpí zdravotními problémy jako následek užívání anabolik. Rica Reinischová, trojnásobná

olympijská vítězka a světová rekordmanka, prodělala několik potratů a nikdy se jí nepodařilo donosit dítě. To vše jako důsledek užívání anabolik.

Lékař východoněmeckého Dynama Berlín a v letech 1976 – 80 též lékař reprezentace Dieter Binus a Bernd Pansold, který pracoval jako vedoucí oddělení sportovní medicíny v tomto centru, byli v roce 1998 uznáni vinnými a posláni do vězení za prokazatelné podávání anabolik závodníkům.

Důvodem, proč nebyl žádnému ze sportovců NDR prokázán doping, byla skutečnost, že tajná německá policie Stasi skrývala všechny pozitivní nálezy sportovců z laboratoře v Kreischi. Tato byla dokonce v té době oficiální laboratoří MOV, jenž řídil boj proti dopingu ve sportu.

Lze tak říci, že Stasi měla rozhodující vliv na řízení dopingu východoněmeckých sportovců. Až do sjednocení Německa v roce 1990 se dařilo Stasi pozitivní výsledky dopingových testů skrývat. Povinnost hlášení místa pobytu ještě nebyla zavedena, a tak se práce dopingových komisařů soustředila hlavně na velké sportovní akce, Německá laboratoř všechny své sportovce před výjezdem testovala a zajišťovala tak jejich „čistotu“. Každý sportovec, který měl pozitivní nález na zakázanou látku, zůstal doma. Pozitivní nález se nikam nehlásil a zůstal v archivech Stasi. Od roku 2005 probíhá soud s farmaceutickou firmou Jenapharm, která čelí více než 200 žalobám tehdejších vrcholových sportovců za to, že jim její léky poškodily zdraví s trvalými následky.

Daniela Hungerová a Andrea Pollacková obvinily své bývalé trenéry z toho, že jim podávali zakázané látky bez jejich vědomí. To vedlo Americký olympijský výbor k podání žádosti o revizi výsledků OH v Montrealu 1976. To však MOV odmítl a dal tak jasně najevo, že se nechce těmito starými případy užívání zakázaných látek zabývat.

V roce 1991 vydali knihu o dopingu autoři Brigitte Berendonková a Werner Franke, oba bojující za čistotu sportu, s názvem „Doping Documents“. V ní dokazují skutečnost, že tehdejší nejlepší atletky světa Marita Kochová a Heike Drechslerová braly zakázané látky. Ani jedna z těchto závodnic se nepřiznala a obě svorně tvrdí, že nic zakázaného nebraly. Drechslerová dokonce spoluautorku zažalovala, soud však dal za pravdu Berendonkové, což značně posílilo i věrohodnost knihy.

V roce 2006 oznámily německé státní orgány, že všichni východoněmečtí sportovci, kteří byli zapojeni do systému vrcholového sportu s povinností pravidelně brát anabolika, dostanou jednorázovou kompenzaci ve výši 9250 eur. (Buletin ADVČR,[online] 2012).

7.3.2 Doping v bývalé ČSSR

Obdobně jako u našich sousedů NDR, tak i v Sovětském svazu, Bulharsku a celém socialistickém bloku, byl i u nás doping přímo řízen státními orgány ČSTV, a to až do poloviny roku 1988. MOV zakázal v tomto roce tzv. pretesting, tedy mimosoutěžní kontrolní odběry, kdy se pozitivní nálezy nehlásí a sportovec se soutěže neúčastní s nepravdivým zdůvodněním nemoci.

V roce 2006 se podařilo získat skupině novinářů MF Dnes v čele s dnes již zesnulým Václavem Pacinou informace z archivu ÚV KSČ, z nichž jsou patrné praktiky zúčastněných orgánů a organizací v oblasti tehdejšího vrcholového sportu v 70. a 80. letech minulého století a systém státem řízeného dopingu.

Tyto dokumenty dokazují zapojení lékařů, trenérů a nejvyšších sportovních představitelů do systému, který dodával zakázané látky, včetně anabolických steroidů, závodníkům za účelem zlepšení jejich výkonnosti. Vládnoucí komunistická garnitura brala sport jako jeden z nástrojů boje proti kapitalismu, a tak po vzoru SSSR a NDR v oblasti sportu i postupovala. I sport měl tehdy ukázat výhody a vítězství socialismu nad kapitalismem. Za hlavního architekta státem řízeného systému je považován tehdejší předseda ČSTV Antonín Himl. Ještě před OH v Montrealu 1976 doporučují ve zprávě určené Himlovi sportovní lékaři, aby byla pro Montreal k dispozici olympionikům anabolika Dianabol a Strombol. Poptávka po anabolikách sílí po Evropském šampionátu v Praze 1978. Z 337 testů provedených do roku 1980 bylo 49 pozitivních. 80. léta přináší pak nárůst nákupu anabolik. Hlavním dispečerem distribuce se stává na Strahově nově založené Centrum pro vrcholový sport. 1.6.1983 je pak založena Laboratoř klinické biochemie a farmacie v Praze, jejímž hlavním posláním bylo zabránění pozitivních testů sportovců při soutěžích již zmíněnými pretesty. V čele stojí Dr. Brod a po něm nastupuje MUDr. Šlechtová. Později až do roku 2011 je tato laboratoř antidopingovou laboratoří s licencí WADA. Testování zde byli zejména státní reprezentanti zařazení v systému tehdejšího vrcholového sportu.

1. ledna 1985 vzniká Ústav národního zdraví pro vrcholový sport, jež se stává centrem organizace dopingové „péče“ v čele s MUDr. Pavlem Stejskalem. Ten uvádí: *„Tenkrát to byla tajná společenská politika a my měli strach. Dnes se nemohu dost dobře obhájit. Je to neobhajitelné.“*

Při tajném testu Heleny Fibingerové v laboratoři v Praze byla v její moči naměřena hraniční hodnota testosteronu. Test na šampionátu v Athénách ukázal pozitivní nález

v důsledku zvýšeného poměru testosteronu a epitestosteronu. Hrozícímu skandálu však bylo zabráněno. Atletka měla v té době v těle nezhoubný nádor, jenž byl údajně značně hormonálně aktivní. Oficiální zpráva podepsaná pěti našimi lékaři odeslaná na sekretariát Evropské atletické asociace je poté akceptována Arne Ljungqistem a je doporučeno nebrat případ jako dopování a tudíž neudělovat sankce ze stran EAA a IAAF. Mezi roky 1980 až 85 bylo provedeno již 2479 testů a z nich 179 pozitivních.

V druhé polovině 80. let pak spadá do uvedené specializované péče většina olympijských sportů, tedy stovky sportovců, počet dopujících pak nelze zdokumentovat. Jsou však kolektivní sporty, jejichž protagonisté dopovat odmítli (kopaná, veslování, tenis, plavání a dokonce i někteří atleti).

Počet odběrů se dá již počítat na tisíce, pozitivní testy před odjezdem do zahraničí jsou také časté. Nejvíce jich bylo v oblasti vzpírání. Reprezentant Petr Pavlásek je zatím jediným pozitivně testovaným naším olympionikem, a to v Montrealu. Časté jsou nálezy u atletů, cyklistů, běžkařů. Za výjimečný jev lze považovat pozitivní nález u našeho tehdy nejlepšího diskáře před odjezdem na Evropský šampionát v Moskvě roku 1987.

Velmi vzácný byl doping u kolektivních sportů. Důvodů mohlo být více. Kontroly v těchto sportech byly minimální a i názor režimu byl v tomto směru čistě matematický. „Jeden atlet = jedna medaile. 22 fotbalistů = jedna medaile.“ Na efedrin měli pozitivní test fotbalista Kovačik z Vítkovic a hokejisté pražské Sparty Volek a Petrovka.

Helena Fibingerová o tehdejší době říká: *„Byla to jiná doba. Nikdo vám o dopingu té doby neřekne pravdu.“*

Anabolika se k nám dostávala různým způsobem. V sedmdesátých letech se o pokoutní nákup starali hlavně trenéři. Nakupovali je v zahraničí nebo je měnili s kolegy z východního bloku. Himlův sekretariát tuto iniciativu později převzal. I zde došlo časem k dokonalé organizaci. Nejprve se do Vídně jezdilo na tajné nákupy, později obdrželo ČSTV výjimku od Ministerstva zdravotnictví a mohlo samo dovážet anabolika a jiné podpůrné prostředky jako nezdravotní zařízení. Himl si je jist, že bez anabolik to již nepůjde. Konkurence SSSR, NDR a i Bulharů je velká. Je tedy třeba, aby vrcholový sport u nás přijal nové přístupy a to zejména v oblasti endokrinologie (dávkování anabolik) a biochemie (dávkování jiných podpůrných prostředků). Za našimi spřátelenými soudruhy zaostáváme.

Sportovci tak mají před sebou velmi nelehkou volbu. Buď budou brát anabolika a jiné látky, nebo budou vyškrtnuti z programu státní péče. To znamenalo zejména

v některých odvětvích konec kariéry. Příkladem může být běžkyně na lyžích Bětka Havrančíková, která byla po neuposlechnutí příkazu brát anabolika vysazena z autobusu směřujícího na závody do zahraničí. Někteří trenéři však tvrdí, že na nich nikdo nic nechtěl, jako např. Ing. Miroslav Kváč, trenér Jarmily Kratochvílové. Chceš-li dostat od státu anabolické steroidy, bez nichž se na mezinárodní úrovni neobejdeš, tak podepiš. Podepiš souhlas se specializovanou péčí, se vším co s ní souvisí. Komise pro výzkum (komise pro podávání dopingu) na svém prosincovém zasedání v roce 1985 konstatuje, že bez písemného souhlasu sportovců nelze začít specializovanou péčí. Nato jsou stanoveny termíny vstupních lékařských kontrol potřebných pro zahájení specializované péče. 19.12. a 9.1. Kratochvílová, 23.12. a 1.1. Kocembová, 3.2. Fibingerová, 6.12. Bugár a Vrbka (Bulletin - ADVČR, [online], 2012).

O výběru sportovců do programu specializované péče rozhodovaly trenérské a funkcionářské špičky jednotlivých sportovních odvětví. Kromě výkonnosti bylo jediným kritériem dosažení věku 18 let (Hnízdil, 2000).

Na dokumentu datovaném 26.11.1979 z Himlova sekretariátu je uvedeno jméno Jaroslava Šmída, tehdejšího trenéra Heleny Fibingerové. Na předávacím protokolu je 6x karton Dianabol a 26x Stromba. Vše látky obsahující anabolika a tedy zakázané.

Trenér Jarmily Kratochvílové naopak tvrdí, že jeho svěřenkyň brala pouze povolené prostředky a to maximální dávky vitamínu B12. Objevují se i názory, že sportovci dostávali anabolika z důvodu ochrany svého zdraví a že je léčila z přetrénovanosti. Jiní naopak tvrdí, že některé dávky anabolik mohly být i smrtelné. Někteří jedinci nebyli spokojeni s přidělovaným množstvím a žádali o navýšení.

MOV rozhodl o konání OH v Moskvě 1980. Těchto se z důvodů afgánské války neúčastnily některé západní země. O čtyři roky později se zase her v Los Angeles neúčastnili na oplátku sportovci většiny zemí bloku východního a tak se konfrontace mezi dvěma světy na OH oddalovala. Kratochvílová, Fibingerová, Machura, Zaremba. Tato jména byla předurčena k získávání medailí a stvrzovala tak převahu socialistického sportu.

Distribuce látek byla svěřena jen úzkému kruhu prověřených lékařů se souhlasem Ministerstva zdravotnictví, jemuž vládl MUDr. Prokopec.

Braní anabolik bylo rozšířeno samozřejmě i na západě např. v USA. Pozdější případy Jonesová, Landis apod. to jasně potvrzují. Množství anabolik v těle sportovců bylo jak na straně východu, tak západu. Zlatý olympionik Zaremba k tomuto tématu

říká: „*Byl jsem nejlepší mezi těmi, kteří brali anabolika. A to byli všichni.*“ (Bulletin ADVČR, [online], 2012).

Tato státem řízená organizace dopingu skončila v roce 1988, kdy nové vedení ÚV ČSTV v čele s Jindřichem Poledníkem přijalo vnitřní dohodu o ukončení podpory dopingu a vydalo zákaz preventivních předsoutěžních dopingových kontrol. Po dopingovém skandálu Bena Johnsona v Soulu 1988 vyhlásil pod tlakem veřejnosti MOV Chartu proti dopingu a ta přispěla i značnou měrou k obratu v československém sportu (Hnízdil, 2000).

Další dopingové případy však nastupují i po sametové revoluci. Případ Petra Kordy z roku 1998, Remigia Machury ml. z roku 2010, kde jablko patrně skutečně nepadá daleko od stromu a další.

8. Antidopingový boj

8.1 Historie boje proti doping

Obdobně jako doping, tak i pokusy a snaha o jeho kontrolu má své kořeny v hluboké historii. Za první odrolování doping, se dá považovat již jednání rozhodčích při antických hrách v Thébách, kteří kontrolovali dech atletů, zda nepožili alkohol. Počátkem minulého století byl vydán zákaz dopování koní a v roce 1928 doping zakázal na svém zasedání MOV. Vzhledem k neexistenci laboratorních podmínek pro jeho kontrolu, minul se tento zákaz absolutně svým účinkem. V roce 1959 ustavila francouzská Národní asociace tělesné výchovy první komisi pro kontrolu doping. V roce 1962 ji následuje obdoba této komise v dalším evropském státě, založena Italskou fotbalovou federací. Následují Rakušané, jejichž Ministerstvo národní výchovy v roce 1962 pohrozilo dopujícím sportovcům tvrdými tresty, klubům pak snížením či zrušením státních dotací a zákazem užívání veřejných sportovních zařízení. Za tímto účelem ustavilo zvláštní komisi (Hnízdil, 2000).

V roce 1963 svou činností v antidopingové oblasti působí i Rada Evropy, která činí první pokusy o definici doping. Toto úsilí vrcholí přijetím prvního oficiálního dokumentu v problematice doping v roce 1967 v reakci na dopování tehdejších cyklistů. Zde byla podána definice doping a popsány zdravotní a etické problémy doping. Vládám bylo doporučeno, aby zajistily přijetí účinných antidopingových opatření. MOV iniciuje první dopingové testy na OH 1968 v Mexiku a přijímá definici doping. 5. konference ministrů evropských zemí resortů sportu je pak prvním místem, kde poprvé zaznívá myšlenka na přijetí charty proti doping. Ta je na Evropské konferenci, jíž se účastní zástupci MOV, Olympijského výboru spojených států amerických, Evropského výboru ministrů sportu a Evropské sportovní konference (zástupců sportovních federací) proměněna ve zpracování první verze charty. V Ottavě je následně roku 1988 přijata na první stálé konferenci o antidopingovém boji. 85 delegátů 27 zemí světa se zástupci MOV, Rady Evropy, Evropské sportovní konference, Generálního shromáždění mezinárodních sportovních federací, Nejvyšší rady pro sport Afriky mezinárodních federací atletiky, ledního hokeje, plavání a vzpírání a Mezinárodní federace sportovní medicíny Mezinárodní chartu proti doping jednomyslně přijímá. V témže roce ji schvaluje MOV a oficiálně je vyhlášena jako

Mezinárodní olympijská charta proti dopingu ve sportu. Současně je přijata jako vzor pro tvorbu mezinárodních programů pro boj proti dopingu na úrovni mezinárodních sportovních federací. Dokument je rovněž podpořen dalšími významnými organizacemi jako Mezinárodní zdravotnická organizace, UNESCO, Komise evropského společenství. Boj proti dopingu tak od tohoto momentu probíhá na dvou základních úrovních: vládních orgánů zodpovědných za sport a nevládních sportovních organizací např. MOV a mezinárodních sportovních federací (Nekola, 2000).

Lékařská komise MOV pak vypracovává Lékařský kodex, který je od roku 1999 znám jako Antidopingový kodex. V podstatě se jedná o metodický materiál zahrnující základní ustanovení charty, které popisují provádění dopingových kontrol, uplatňování sankcí a postupy při testování a analýze vzorků. Je tedy jakýmsi návodem pro národní antidopingové instituce. ČR pak přistoupila k plnění závazků přijetím České charty proti dopingu v roce 1993. Tento dokument je doplněn Směrnicí dopingu ve sportu v České republice (Hnízdil, 2000).

Dalšími významnými dokumenty jsou pak Evropská antidopingová úmluva, která pověřuje bojem proti dopingu vládní instituce z roku 1989, Mezinárodní úmluva proti dopingu UNESCO z roku 2005 (ADVČR, [online], 2012).

Boj proti dopingu v současné době koordinuje WADA (Světová antidopingová agentura) založená v roce 1999 na základě iniciativy MOV, se sídly v Lausanne a Montrealu. U nás je významnou organizací v boji proti dopingu Antidopingový výbor ČR a ve většině států světa též působí národní antidopingové výbory (WADA.org, [online], 2012).

8.2 Mezinárodní olympijská charta proti dopingu

Mezinárodní olympijská charta proti dopingu je prvním dokumentem vydaným MOV z roku 1988, o který se opírá celková filosofie boje proti dopingu. Vytýčuje nový trend v antidopingových iniciativách založených na manifestované spolupráci mezinárodních sportovních organizací na etickém principu.

- Doping je škodlivý zdraví a je proti hlavním sportovním etickým zásadám, proto je třeba chránit základní práva sportujících, tj. právo na zdraví a čestné zápolení v duchu fair play.

- Je třeba přijmout taková opatření, aby se omezila dostupnost za doping považovaných látek, jako součást problému zneužívání drog.
- Sportovci mají právo na stejné podmínky pro své sportovní cíle, a proto je třeba zajistit účinnou kontrolu při soutěžích i mimo ně.
- Vzhledem tomu, že doping je problémem mezinárodním, je třeba pro jeho eliminaci jednotné mezinárodní politiky, v rámci zajištění rovných podmínek i na sportovním poli mezinárodním.
- Národní tradice a právní prostředí je v jednotlivých zemích rozdílné, proto je třeba vyvinout normy v duchu obecné spravedlnosti
- Je nutné převzetí odpovědnosti za doping na úrovni státních institucí a sportovních organizací a to ve vzájemné součinnosti. Jakožto celosvětová autorita ve sportovním prostředí, musí převzít vedoucí úlohu v boji proti dopingu MOV (Slepička, 2000).

Dále charta obsahuje:

- Základní ustanovení týkající se úlohy sportovního prostředí v přijetí vlastního antidopingového programu.
- Pravidla antidopingové kontroly.
- Kritéria pro disciplinární opatření a tresty, kladoucí důraz na soulad pravidel mezi jednotlivými sportovními odvětvími.
- Pokyny pro sestavení směrnic pro přijetí antidopingových programů.
- Doporučení vládním orgánům v oblasti finančních legislativních opatření, zejména pak opatření týkajících se omezení dostupnosti dopingových látek.
- Požadavky na financování a vybavení antidopingových laboratoří.
- Důraz na význam výchovy a informovanosti ve sportu.

Samostatnými přílohami jsou:

- Kritéria pro akreditaci antidopingových laboratoří.
- Seznam skupin zakázaných látek a metod.
- Model národního antidopingového programu.
- Metodiku pro standardní procedury odběrů vzorků.

- Pravidla pro provádění mimosoutěžních testů.
- Pravidla pro uplatňování sazebníku trestů.

V návaznosti na chartu byl vypracován Světový antidopingový kodex (Nekola, 2000).

8.3 Světový antidopingový kodex

Původně Lékařský kodex, od roku 1999 Antidopingový kodex. Světový antidopingový kodex byl poprvé přijat v roce 2003 s účinností od 1.1.2004. V současné době probíhá připomínkový řízení platného kodexu od roku 2009 a na antidopingové mezinárodní konferenci v Johannesburgu v roce 2013 se předpokládá přijetí jeho upraveného znění s účinností od roku 2015 (Bulletin ADVČR, [online], 2012).

Kodex je základním a celosvětovým dokumentem, na němž je založen Světový antidopingový program ve sportu. Smyslem je podpořit boj proti dopingům celosvětovou harmonizací klíčových antidopingových prvků. Je dostatečně konkrétní, připraven pomoci celkové harmonizaci v případě nutnosti jednotného postoje, a dostatečně obecný v ostatních oblastech, čímž umožňuje flexibilitu v tom, jak mají být dohodnuté antidopingové zásady uplatňovány.

Světový antidopingový program zahrnuje všechny části nutné pro zajištění optimální harmonizace a nejlepších praktik uplatňovaných v mezinárodních a národních antidopingových programech. Hlavní části jsou:

Úroveň 1: Kodex

Úroveň 2: Mezinárodní standardy

Úroveň 3: Modely nejlepší praxe a pokyny

Účelem standardů je optimální sladění, harmonizace činností Antidopingových organizací odpovědných za specifické technické a funkční části antidopingového programu.

Modely nejlepší praxe a pokyny WADA poskytují řešení v různých oblastech antidopingového boje. WADA poskytuje vzory antidopingové dokumentace, ale stará se i o pomoc při zaškolování signatářů.

Antidopingové programy usilují o uchování toho, co je na sportu skutečně hodnotné. Tyto hodnoty jsou označovány jako duch sportu. Je podstatou olympismu a vyjadřuje, jak bychom měli sportovat čestně. Duch sportu je oslavou lidského ducha, těla i mysli a je založen na výše uvedených hodnotách (viz kapitola 6.1.5).

Doping je zásadně proti duchu sportu (WADA.org.,[online], 2012).

Kodex vyžaduje prostřednictvím podpory ducha sportu po každé antidopingové organizaci vytvoření a realizaci vzdělávacích programů pro sportovce, včetně mládeže, a pro doprovodný personál.

Kodex dále zahrnuje definici dopingu, seznam zakázaných látek a metod, podmínky pro odběry vzorků, testování, laboratoře, dokazování dopingu, sankce při porušení, právo na spravedlivé řízení.

8.4 Evropská antidopingová úmluva

Tento dokument byl přijat v prosinci 1989 Radou Evropy ve Strasbourgu jako Evropská dohoda č. 135.

Účastníci se v úmluvě zavazují, že v rámci snížení či eliminace dopingu ve sportu podniknou v rámci svých ústavních předpisů kroky nutné k realizaci úmluvy.

Úmluva zavazuje účastníky k antidopingovým opatřením zejména v oblasti legislativy a koordinace státních orgánů a sportovních organizací. Koordinace svých vládních orgánů a jiných veřejných institucí, opatření k omezení dostupnosti a užívání dopingových látek a metod. Dále pak problematiku laboratoří, a to buď přímo zřízením laboratoře, nebo podporou jejího zřízení. Další oblastí je výchova, se svými výchovnými programy. Spolupráce mezi sportovními organizacemi na přijatých opatřeních. Mezinárodní spolupráci. Byla zřízena Monitorovací skupina, v níž může mít každý účastník jednoho nebo více delegátů. Přistoupit k této úmluvě pak může každý stát (ADVČR, [online], 2012).

8.5 Mezinárodní úmluva proti dopingu UNESCO

Tato úmluva byla přijata v říjnu 2005 na generální konferenci OSN pro výchovu, vědu a kulturu, UNESCO. ČR přijata po procesu ratifikace v roce 2007. Klade si za cíl podpořit prevenci proti dopingu a stanovit zásady výchovy a vzdělávání, taktéž definovat zákaz používání dopingových látek podle jednotného seznamu. Snaží se omezit dostupnost látek pomocí legislativních opatření a významnou měrou podporuje antidopingový výzkum. Posiluje též a zintenzivňuje spolupráci signatářských zemí a agentury WADA.

Účelem této dohody, v rámci strategie a programu UNESCO v oblasti tělesné výchovy a sportu, je podpora boje proti dopingu, s cílem jeho odstranění. Vychází též z antidopingového kodexu a spolupráce se všemi antidopingovými organizacemi v čele s WADA. V současné době má i díky úzké spolupráci WADA s UNESCO tato úmluva již 165 signatářských zemí z celého světa.

8.6 Česká charta proti dopingu

Národní dokument vydaný 2. prosince 1993 Antidopingovým výborem ČR nahrazující Československou chartu proti dopingu z roku 1991. Vychází ze spolupráce s MOV a jeho principů boje proti dopingu. Aplikuje v podstatě mezinárodní standardy pro naše území. Mimo jiné se v tomto dokumentu také uvádí, že základním prostředkem boje proti dopingu je účinná prevence pramenící z dostatečně silného vědomí zhouby a škodlivosti dopingu. Nezastupitelnou roli má kontrola zneužívání dopingových látek, která musí být objektivní, důsledná a systematická, je prováděna podle směrnic v souladu s ustanovením MOV a mezinárodních sportovních federací, včetně postihů viníků v případě prokázání požití dopingu či užití zakázané metody. Podpisem této charty se signatáři zavazují:

- proti dopingu ve sportu budeme ve vzájemné spolupráci bojovat s cílem úplného vymýcení
- v oblasti výchovy se zaměříme nejen na sportovce, ale na všechny, kteří se na sportovní činnosti podílejí
- v soutěžních pravidlech a řádech sportovních svazů bude zakotvena povinnost sportovců podrobit se dopingové kontrole, budou li k ní vyzváni

- všechny zjištěné případy dopingu budou náležitě vyšetřeny a viníci dle platných předpisů potrestáni
- zavazujeme se ke spolupráci s mezinárodními federacemi a orgány dopingové kontroly při odhalování dopingových praktik kdekoliv na světě
- budeme se řídit rozhodnutími Antidopingového výboru ČR jako nezávislého orgánu pověřeného plnit úkoly v boji proti dopingu na území ČR
- budeme se řídit ustanoveními Směrnice pro kontrolu a postih dopingu ve sportu

8.7 Směrnice pro kontrolu a postih dopingu ve sportu

Směrnice obsahuje ustanovení, která jsou povinně převzata z kodexu a týkají se např. definice dopingu, porušování antidopingových pravidel, dokazování dopingu, seznam zakázaných látek a metod vydávaných každoročně WADA, sankce pro jednotlivce, důsledky pro družstvo, anulování výsledků, odvolání apod. Ostatní části dodržují principy kodexu a mezinárodních standardů aplikovaných na podmínky v ČR.

Směrnici mají za úkol přijmout všechny sportovní svazy na základě členství v Mezinárodních federacích, které přijaly kodex a implementují je alespoň prostřednictvím odkazu na tuto směrnici do svých rozhodujících dokumentů, stanov, pravidel apod. Akceptace této směrnice je podmínkou státního příspěvku.

Úlohou každého sportovce je být obeznámen se všemi antidopingovými postupy a pravidly přijatými v souladu s kodexem a dodržovat je, být k dispozici pro odběr vzorků, vzít na sebe zodpovědnost s ohledem na zákaz dopingu, za to co použije a že žádná přijatá zdravotní péče neodporuje antidopingovým pravidlům.

Doprovodný personál má být stejně jako sportovec obeznámen se všemi antidopingovými pravidly a samozřejmě je neporušovat, dále pak spolupracovat při testování sportovce, využít svůj vliv a zkušeností na hodnoty a chování sportovce v antidopingovém duchu a postoji (antidoping.cz, [online], 2012).

8.8 WADA a ADVČR

Kromě MOV, jakožto nejvýznamnější a s myšlenkami duchu olympismu nejvýznamněji vytyčující organizací duch sportu a fair play, byly postupem času vytvořeny významné organizace bojující na poli antidopingu.

WADA (World Antidoping Agency – Mezinárodní světová antidopingová agentura) byla založena v roce 1999 jako mezinárodní nezávislá agentura, financovaná rovným dílem sportovními hnutími a vládami států světa. Mezi hlavní aktivity patří vědecký výzkum, vzdělávání, rozvoj antidopingových možností a prostředků, tvorba a úprava Světového antidopingového kodexu (Kodexu). Hlavní sídlo je ve švýcarském Lausanne a Montrealu, v čele stojí prezident John Fahey, výkonným ředitelem je David Howman (wada-ama.org, [online], 2012).

V současné době spolupracuje WADA se 118 zeměmi celého světa a tak byla vytvořena síť Regionálních antidopingových organizací (Afrika – 6, Asie – 5, Amerika – 2, Oceánie – 1, Evropa – 1), prostřednictvím nichž řídí WADA boj proti dopingu v jednotlivých oblastech světa (antidoping.cz, [online], 2012).

Vizi, kterou proklamuje WADA je svět, který oceňuje a podporuje sport bez dopingu. Cílem je podpořit, koordinovat a sledovat na mezinárodní úrovni antidopingový boj ve všech formách a úrovních sportu.

Základními hodnotami jsou:

- Nezávislost
- Etický přístup
- Odpovědnost
- Profesionalismus
- Vzor
- Inovace
- Integrita

WADA má 58 zaměstnanců 31 národností převážně v Montrealu (wada-ama.org,[online], 2012).

WADA spolupracuje dále s dalšími významnými organizacemi jako je UNESCO, Evropskou unií, Interpolem a také se Světovou celní unií (antidoping.cz, [online], 2012).

Dále pak se všemi národními antidopingovými výbory, tedy i s ADVČR.

ADVČR (Antidopingový výbor České republiky) je nejvyšším orgánem a výhradním odborným pracovištěm pro celou ČR, která zabezpečuje antidopingový

program ČR. Děje se tak pomocí činností kontrolních, legislativních, informačních a výchovných.

Znamená to, že:

- navrhuje opatření z oblasti legislativy na podporu boje proti dopingů a omezujících dostupnost zakázaných látek
- zastupuje ČR v mezinárodních antidopingových institucích
- podle WADA vydává seznamy zakázaných látek a metod, směrnice pro provádění dopingových kontrol
- tyto kontroly provádí v období soutěžních i mimo ně a zajišťuje analýzy odebraných vzorků v akreditovaných laboratořích dopingové kontroly
- v neposlední řadě vydává výchovné programy a zabývá se antidopingovou prevencí

Sídlo ADVČR je v Praze a ředitelem této organizace je RNDr. Miloš Vrabec (antidoping.cz, [online], 2012).

9. Doping – prevence a represe

9.1 Prevence

U problematiky dopingu nacházíme podobné aspekty jako u drogové závislosti či např. gamblerství. Pro tento vzorec chování je typická neschopnost jej přerušit, a pokud se to podaří, objevuje se tendence k navrácení se k němu. Vzniká tak závislost, která se velmi těžko odstraňuje, a tak je třeba jí pomocí preventivních opatření předejít.

Prevence se uskutečňuje především prostřednictvím výchovy. Výchovy sportovců již od mládí, ale i výchovy osob tvořících nejbližší sociální prostředí, tedy učitelů, trenérů, rodičů (Slepička, 2006).

Cíle výchovy ve sportu musí být zaměřeny nejen na oblast podání nejlepšího výkonu, ale musí jimi být rozvoj celkové osobnosti jedince schopné orientovat se a adekvátně působit v daném prostředí. Jednostrannost ve výchově potom vede ke vzniku obdobné hodnotové orientace, do níž pak snadněji prolnou nežádoucí hodnoty, které mnohdy překračují hranice fair play. Základními faktory ovlivňujícími vývoj osobnosti jsou dědičnost, sociální prostředí a výchova. Ta je obecně chápána jako sociální jednání, plánovitě a cílevědomě, které směřuje k optimálnímu sociálnímu začlenění osobnosti. Nejefektivnější působení je takové, které je sociálně zprostředkující, nepřímé. Jedinci pak umožňuje vlastní regulaci chování v daném sociálním prostředí. Chceme-li působit na hodnotový systém, změnit jej, pak je třeba navodit určitý nesoulad s hodnotou vlastní a hodnotou kladeného požadavku. Pak dochází k určitému vnitřnímu rozporu a jedinec nahlíží sám na sebe kriticky. Vytvoří se tak vhodné prostředí pro změnu, neboť ony původně uznávané hodnoty svou samotnou hodnotu pozbývají. Chceme-li tedy působit na změnu v chování, je dobré působit na změnu uznávaných hodnot a navozovat tak záměrné změny v hodnotách vychovávaných jedinců (Nekola, 2000).

Sportovní hodnoty jsou potom spojeny s prožitkem pohybu, sociální interakcí, motivací a samozřejmě nastaveného systému hodnot. Je tedy onen výkon, kterého chceme dosáhnout, spojen s uvědoměním si vynaloženého úsilí, či je to výkon za každou cenu.

Účinnost jakéhokoliv preventivního působení je odvislá od její míry systematickosti. Jde o vytvoření takového prostředí, jež bude požadované hodnoty akceptovat, kde výkon bude oceněn již samotným prožitkem a radostí z úsilí k němu

vyvinutého, a ne finanční hodnotou. Je třeba vytvořit legislativní rámec včetně represivních opatření, výchovy, informovanosti a následné znalosti, tedy o vytváření komplexních preventivních programů.

Takový systém prevence pak musí obsahovat:

- sladění nároků sociálního okolí s možnostmi sportujícího jedince
- prezentování takových idolů, hodnot, modelů chování, které jsou hodny následování
- působit na ty, kteří s mládeží pracují, jsou jejich nejbližším okolím, aby prezentovaly takové normy a hodnoty, které jsou v souladu s etickými a morálními hodnotami fair play

Preventivní programy jsou neúčinnější, jsou-li orientovány především na mládež, která si své hodnoty teprve utváří.

Obecně jsou rozlišovány tři úrovně preventivního působení:

- primární – zaměřením na tvorbu správného životního stylu, ztotožnění se s danými hodnotami, výsledkem je stabilita a odolnost vůči vnějším negativním vlivům
- sekundární – nastupuje v případě, kdy se problémy s užíváním podpůrných prostředků začínají objevovat, pokouší se změnit již přijaté hodnoty, myšlení a chování - je třeba dlouhodobého působení
- terciární – zaměřena je již na léčbu vzniklých závislostí, kdy jedinec má závažné zdravotní i psychické potíže

Dále se uplatňuje prevence specifická, kdy působíme na rozumovou složku jedince či nspecifická – s nabídkou alternativních aktivit s důrazem kladeným na hodnoty prožitku ve vhodném prostředí, ukazující možnosti nových jiných cest.

Preventivní programy lze rozdělit v zásadě do pěti skupin:

- programy založené na nabídce pouze informací a znalostí, letáky, informační brožury apod.

- programy zaměřené na změnu chování, zdůrazňující sociální a osobní růst, uvědomění si hodnot a hodnocení osobních pocitů
- programy, které kombinují zvyšování znalostí o určitém jevu a změny chování
- kombinace pozitivního vlivu vrstevníků (peer programy) a speciálních druhů dovedností, vzorců chování
- programy, které nabízejí alternativní druhy aktivit a zážitků, vedoucí k dosažení sociálního uznání

Antidopingová prevence je činností dlouhodobou, jíž determinuje společenské prostředí a jejíž výsledky mohou být patrné po delším období. Je třeba chápat ji v širších, nejen sportovních, ale celospolečenských souvislostech. Je nutné systematické zapojení vládních i sportovních a dalších organizací, legislativní podpora, účinná kontrola a adekvátní vliv represivních opatření a následných důsledků. Pouze represe v takovémto kontextu může mít preventivní účinky (Slepička, 2000).

9.2 Represe

Represe v antidopingovém boji zaujímá významnou úlohu, a to v rámci výše uvedeného významu norem, způsobů jejich tvorby a jejich akceptace při zachování jimi stanovených práv. Utvářené způsoby akceptovaného chování, jejich etické, morální a společenské dimenze jsou ukotveny v různých kodexech, které pak dávají vzniknout určitým legislativně právním normám, nebo se jimi i v určitých aspektech stávají. V případě porušování těchto norem nastupují represivní opatření. Prováděnou kontrolou pak zjištěná porušení mají i své normami stanovené sankce. Represe se tak stává nástrojem vymáhání žádoucího chování (Slepička, 2000).

9.2.1 Dopingová kontrola

Dopingová kontrola je základním nástrojem represe v systému antidopingu. Zahrnuje klasifikaci dopingu, zakázaných látek a metod, způsob testování, nakládání s odebranými vzorky a jejich zpracování, práva a povinnosti a odpovědnost zúčastněných stran (Slepička, 2000).

Antidopingovými pravidly, jež jsou stanovena, jsou povinni se řídit všichni registrovaní sportovci. Každá národní antidopingová organizace má právo testovat všechny sportovce nacházející se na jejich území, nebo kteří jsou státními příslušníky dané země. Každá mezinárodní sportovní federace má právo testovat všechny sportovce, kteří jsou členy jejich členských národních svazů nebo kteří se účastní jejich soutěží. Všichni registrovaní sportovci pak musí vyhovět každé žádosti o testování jakoukoliv antidopingovou organizací s pravomocí testovat. Testování může proběhnout během soutěže i mimo ni. Sportovec je povinen hlásit místo svého pobytu a být dle tohoto hlášení přítomen. WADA k tomuto účelu zřídila online systém ADAMS.

Odebírané vzorky mohou být moč, krev či jiné látky obsahující DNA. Odebírány jsou za přítomnosti dopingového komisaře. Sportovec má možnost doprovodu jedné osoby. Vzorky jsou označeny, rozděleny na A a B a určeny výhradně pro účely testování. Veškeré údaje jsou zaznamenány do protokolu o dopingové kontrole, který je podepsán i sportovcem. Testovat se mohou pouze v akreditovaných antidopingových laboratořích. Těch je v současné době na celém světě 33. Pražská antidopingová laboratoř ukončila svou činnost pro nedostatek finančních prostředků v roce 2011. V případě pozitivního nálezu vzorku A je proveden následný test na vzorku B (Slepička, 2000).

Množství dopingových kontrol neustále narůstá, a to jak v období mimo soutěže, tak v období soutěžních. Za loňský rok bylo dle výroční zprávy WADA provedeno 232800 testovaných vzorků a uděleno 20068 terapeutických výjimek. OH v Londýně pak jsou akcí, při které probíhá vůbec největší množství testů v historii. Testování jsou všichni medailisté, noví světoví rekordmani a další losem určení sportovci. Zejména pak v testování těžko odhalitelných látek pomáhají tzv. biopasy, které umožňují pomocí počítačové databáze dlouhodobé sledování jednotlivých hodnot různých látek v těle vybraných sportovců, kteří se rekrutují především z vytrvalostních sportů (Bulletin ADVČR, [online], 2012).

9.2.2 Sankce

Při porušení antidopingových pravidel sportovcem dochází v první řadě automaticky k anulování výsledků v soutěži dosažených, včetně odebrání všech medailí bodů a cen. To i tehdy, pokud je zakázaná látka v těle sportovce bez jeho zavinění. Může dojít k anulování výsledků buď pouze v samotném závodě, nebo ve všech,

kterých se na dané sportovní akci sportovec účastnil, a to i zpětně do rozhodnutí příslušného orgánu. Pokud sportovec prokáže, že k porušení antidopingových pravidel došlo bez jeho zavinění, může dojít k anulaci pouze samotného jednoho závodu, při kterém byl testován.

Doba zákazu činnosti při porušení pravidel – přítomnosti zakázané látky nebo jejich metabolitů nebo markerů, použití a pokus použití zakázané látky nebo zakázané metody, držení zakázaných látek a metod činí:

První porušení – dva roky zákazu činnosti

Doba zákazu při porušení jiných antidopingových pravidel - při odmítnutí nebo nedostavení se k odběru vzorku, podvádění při dopingové kontrole: dva roky

Za obchodování nebo pokus o obchodování, podávání nebo pokus o podávání zakázané látky nebo metody: minimálně čtyři roky až doživotní zákaz

Za zvlášť závažné jsou považovány tyto přestupky u osoby doprovodné, která doprovází nezletilého sportovce. Trest je doživotní zákaz a závažná provinění budou neprodleně oznámena příslušným správním, soudním nebo profesním orgánům.

Za nedodání informací o místech pobytu nebo nezastižení na místě pobytu je doba zákazu minimálně jeden, maximálně dva roky.

V případě, že sportovec nebo jiná osoba může prokázat, že se specifická látka dostala do těla sportovce, nebo držení a nebyla zamýšlena ke zvýšení sportovního výkonu nebo k zamaskování použití látky zvyšující výkon a toto dostatečným důkazem potvrdí, bude doba zákazu upravena:

Při prvním porušení: minimálně napomenutí bez zákazu pro budoucí akce, maximálně zákaz činnosti na dva roky

Jestliže sportovec prokáže, že nenese zavinění či žádnou nedbalost v konkrétním případě nebude následovat žádné uplatnění původního trestu. Sportovec však musí rovněž prokázat, jak se zakázaná látka do jeho těla dostala.

V případě nevýznamného zavinění, nevýznamné nedbalosti může pak být trest zkrácen, ne však více než na polovinu původního trestu.

V případě přiznání sportovce nebo jiné osoby před vyzváním k dopingové kontrole může být trest zkrácen ne však na více než polovinu původního.

V případě významné pomoci při odhalení dopingové činnosti může být doba zákazu rovněž zkrácena, ne však více než na tři čtvrtiny původního zákazu.

Při druhém porušení zákazu se tresty pohybují dle různých kombinací a v návaznosti na porušení první v rozmezích 1-4, 2-4, 4-6, 4-8, 6-8, 8-10 let a 8 či 10 let až doživotní zákaz.

Třetí porušení znamená u všech provinění doživotní zákaz činnosti. Antidopingové organizace mohou svými vlastními pravidly stanovit i finanční sankce za porušení dopingových pravidel.

Pro družstvo pak platí následující sankce:

V případě, že jeden nebo více členů družstva obdržel oznámení o možném porušení antidopingových pravidel, je družstvo podrobena přiměřenému cílenému testování. Jestliže jsou více než dva členové družstva shledáni vinnými, tak řídicí orgán akce udělí družstvu přiměřenou sankci (např. ztrátu bodů, vyloučení z akce apod.), a to navíc k trestu jednotlivců (wada-ama.org, [online], 2012).

Proti rozhodnutím je možné se odvolat. Tuto možnost mají obě strany. Nejvyšší možnou instancí v případech odvolacích řízení je CAS (Sportovní arbitrážní soudní dvůr – Court of Arbitration for Sport) se sídlem v Lausanne. Rozhodnutí tohoto soudu jsou již konečná, bez další možnosti odvolání. Tento soudní dvůr vznikl v roce 1983 MOV. WADA jej uznává jako sportovní soud poslední instance od roku 2003 (Bulletin ADVČR, [online], 2012).

9.2.3 Represe mimo oblast sportu

Aktivity antidopingových organizací jsou v posledním období spjaty se snahou o spolupráci s vládami a dalšími významnými organizacemi. V mimosportovní oblasti

jsou pak represe závislé na systému antidopingové činnosti a právních normách daných státními.

V podstatě lze tyto rozdělit do tří hlavních oblastí:

- Systém státní kontroly zabezpečenými vládními nařízeními
- Smíšené s oběma rovinami
- Systém decentralizovaný, kde rozhodování i kontrola je v oblasti sportovních organizací a svazů

První skupinu tvoří státy mající samostatnou legislativu pro sport. Typickými představiteli je Belgie a Francie. Ta byla vůbec první zemí se samostatným zákonem řešícím problematiku dopingů. Takto stanovený právní rámec umožnil například pověstné akce při Tour de France v roce 1998 (Nekola, 2000) a operaci Španělského antidopingového výboru, z nichž poslední s názvem Chrt (Galgo) znamenala zadržení trenérů, lékařů i sportovců včetně mistryně Evropy Marty Domínguezové (celkem 14 osob). Spojení s předešlou kauzou zejména cyklistů představuje doktor Eufemino Fuentes a v roce 2006 zajištěný sáček krve patřící právě zmiňované atletce. Nalezení steroidů, krevních vzorků, hormonů i transfúzního zařízení je o to závažnější, že určité indicie nevedou pouze ke španělským cyklistům, ale i do ostatních sportovních odvětví, ve kterých Španělé dosahují světové špičky (Bulletin ADVČR, [online], 2012).

Ve skupině druhé jsou státy, kde je především pod zákonnou normou podávání a podněcování k užívání dopingových látek, obchodování či jejich držení pro jiné než vědecké nebo lékařské účely, ale samotné přestupky sportovců jsou pak řešeny na úrovni sportovně technických prostředků v souladu s uznávanými mezinárodními disciplinárními opatřeními a tresty, v kompetenci sportovních orgánů, či jiných nevládních institucí. Příkladem je Austrálie, Norsko, Česká republika (Nekola, 2000).

Naše MŠMT vydalo „Zásady pro snižování státní dotace sportovním svazům při porušení antidopingových pravidel“ jako důsledek přistoupení k Antidopingové úmluvě Rady Evropy (MŠMTČR, [online], 2012).

Třetí skupinu pak reprezentují ty státy, kde jsou veškeré antidopingové předpisy v kompetenci nevládních sportovních orgánů. Příkladem je Velká Británie, kde

veškerou koordinaci s dopingem zařizuje a garantuje nevládní Sportovní rada úzce spolupracující s MOV a Itálie, kde veškeré garance za antidopingovou legislativu nese Italský olympijský výbor (CONI).

Snaha MOV, WADA, UNESCO a dalších institucí však vede k jednoznačnému posílení vlivu a zapojení vládních úrovní států do problematiky antidopingu.

10. Některé případy současnosti

10.1 Alberto Contador

V případě tohoto cyklisty jsou jenom poražení – Contador, cyklistika a sport vůbec. Tento fenomenální cyklista nade vši pochybnost doval. Prezident UCI Pat McQuaid doslova řekl: „Je to smutný den pro celý náš sport. Někteří si mohou myslet, že jsme vyhráli nad Contadorem, ale když jde o trest za doping, nikdy není vítězů.“

Nejprve byl výsledek analýzy vzorků dva měsíce tajen, potom byl Contador odsouzen, na zásah španělského premiéra omilostněn a definitivně po výroku CAS odsouzen. Soudní spis měl čtyři tisíce stran a předvoláno okolo jednoho tisíce svědků, nevyjímaje třeba prodejce mas z trhu v Baskicku. Nakonec došel CAS k závěru, že neexistují nepopiratelná fakta prokazující možnost clenbuterolu v mase. Žádné jiné případy ze země Pyrenejského poloostrova nejsou známy. CAS neuvěřil Contadorovým příběhům o kontaminaci masa koupeného údajně na baskickém trhu, které způsobilo pozitivní nález na Tour de France 2010.

Contador obdržel dvouletý zákaz činnosti, přišel o titul z Tour 2010 i dalšího prestižního závodu Gira di Italia 2011, čímž velmi rozlítl nejvyšší špičky z řad vedení těchto závodů. Olympiádu v Londýně tedy neozdobí, ale na Vuelte již startovat smí. Nepomohla ani intervence španělského předsedy vlády, který na počátku celé kauzy za omilostnění Contadora bojoval. Bývalý významný cyklista Eddy Merckx je znechucený a považuje to za další tvrdou ránu pro cyklistiku. Pro samotného Contadora to má však i další dopady. Dle pravidel UCI bude muset zaplatit pokutu ve výši 2,5 mil. eur, další 2 mil. eur spolknou výdaje na právní zástupce. Dále musí uhradit soudní výlohy, vrátit výhry z jednotlivých závodů. Byl propuštěn ze své stáje a přišel o významného sponzora v podobě firmy Hugo Boss.

Samotný Contador trvá na své nevině. Na své straně má po tiskové konferenci šéfa stáje Riise, který však měl v minulosti také problémy s dopingem a některé novináře.

RNDr. Jan Chlumský, vedoucí exekutivy ADVČR spatřuje v rozsudku vítězství pravdy, známý reprezentant Lukáš Bauer zase výsměch. Výmaz výsledků jeden a půl roku zpět a za půl roku opět možnost závodit mu jako odpovídající trest nepřipadá.

O týden později se však pohled na celou věc i doping v této zemi radikálně mění. Pod nálepkou dopingové země asi Španělsko v kandidatuře na OH 2020 a 2022

neuspěje, a tak vláda a ministr kultury a sportu Jose Ignacio Wert mění rychle své postoje. Cílem je co nejdříve přijmout antidopingový zákon, který bude v souladu s mezinárodním kodexem, zpřísní se nároky a zvýší kredit země i v této oblasti a do zákona o dopingu se budou snažit prosadit až osmileté tresty pro sportovce za doping.

V boji za očištění Pyrenejského ostrova od dopingu při akci Puerto v roce 2006 uvízlo v síti mnoho jmen, Doktor Fuentes (přezdívaný doktor EPO) a cyklisté Jan Ulrich, Ivan Basso a Alejandro Valverde. Dále se hovořilo o dalších padesáti jménech mimo jiné z oblasti tenisu, basketbalu či kopané. Nic víc však vyšetřeno nebylo. Další operace Galgo v roce 2010 opět usvědčuje lékaře Fuentese a další sportovce.

Do Contadorova potrestání však nebyla vůle tuto situaci řešit ani na veřejnosti, ani v médiích a ani ve vládě. Novináři tleskají Contadorovi jako ukřivděnému a o několik dní později ti samí tleskají rozhodnutí ministra.

Pokud byl Contador skutečně poslední kapkou v trpělivosti španělské vlády a médií, pak alespoň něčemu napomohl (Bulletin ADVČR, [online], 2012).

10.2 Lance Armstrong

Asi nejdiskutovanější případ posledních let. Spekulace o tom, zda-li tento cyklista dopal či ne se táhnou již dlouhá léta. I když se Armstrong nikdy nepřiznal a jeho vzorky nebyly pozitivní, svědectví mnoha cyklistů i bývalých stájových kolegů z US Postal vypovídajících před americkými federálními vyšetřovateli přinesla množství fakt. Např. co měl Armstrong v lednici za prostředky a zakázané látky apod. Úřady nashromáždily množství dokumentu o praktikách tohoto cyklisty při vyšetřování skutečnosti, zda li nebyly použity federální peníze Americké pošty (US Postal) k nákupu nedovolených prostředků. I přes to, že tato skutečnost prokázána nebyla, bylo nashromážděno množství informací o tom, co za látky a metody tento závodník používal. Tyto byly předány Americké antidopingové agentuře USADA, která je po dlouhé měsíce studovala a před nedávnem je postoupila UCI (Mezinárodní cyklistické unii). Pouze sportovní organizace mají právo trestat své členy. V polovině června byl Armstrong obviněn z dopingu a i když již neprovozuje aktivní kariéru cyklisty, byla mu pozastavena činnost a udělen zákaz účastnit se triatlonových závodů, jichž se v posledních obdobích věnoval.

Armstrong stále popírá, že by kdy dopal (Bulletin ADVČR, [online], 2012).

11 Závěr

Doping ve sportu není jenom dopingem ve sportu. Jako jev celospolečenského významu je předmětem sporů a diskusí. Objevují se názory na jeho povolení. Tyto však patrně neberou vůbec v potaz ono kouzlo čestného zápolení, kouzlo skutečného prožitku z vítězství dosaženého bez podvodu. Neboť doping ničím jiným není, je podvodem vůči druhým, podvodem vůči sobě samým. Je absolutním nerespektováním základních etických a morálních norem, jež bohužel upadají i v dnešním postmoderním světě, tedy i společnosti jako celku.

Adorace výkonu je dána jeho významem komerčním a medializovaným a bývá často jediným uctívaným faktorem. Pokud nedojde ke změně takového postoje, a to změně celospolečenské, bude boj s dopingem méně a méně účinným.

MOV, WADA, UNESCO a celá řada dalších významných institucí si uvědomují význam boje proti dopingem a chápou jej jako nutnou katarzi jak sportu profesionálního, tak amatérského. Dopady na zdravotní, sociální či etické hodnoty jsou nedozírné. Přepisování historických tabulek bylo vždy cílem sportovců. Je jim však změna historie až o osm let zpět a výmaz jména a oněch výkonů ze všech sportovních análů? Být zapsán jako ten co byl zapsán a později smazán?

Je velmi důležité podporovat a rozšiřovat čistotu sportu a sportovců, boj proti dopingem, a to v linii té cesty, která je nastolena dnes, v cestě spolupráce vládních i nevládních institucí, v cestě zpřísněných trestů. Pokud je doping něco, co ve sportu nechceme, tak proč dávat doživotní zákaz činnosti až při třetím provinění? Je možností vytvoření dvou alternativních prostorů, jednoho pro ty co dopují a druhého pro ty co chtějí soupeřit fair play? Není to ničím jiným než umožněním dopování a podobného způsobu jednání, ničím jiným, než zpřístupněním nepřístupných idolů a pseudohrdinů. Antický, později coubertinovský ideál sportu a jeho myšlenky a odkazy jsou ty, které je třeba podporovat, podporovat je i v době dnešní postmoderní společnosti která má k sobě tak blízko a přece tak daleko.

Doping patrně zcela vymýtí nelze, byl tu od té doby, co člověk je a bude stále. Je však třeba silných hlasů a příkladů, které mohou vytvářet normy, sportovců vítězících čestně. Vytvoření ne dvou hřišť – prostředí, ale jednoho, kde cena fair play bude mít stejnou hodnotu jako vítězství. A vítězství fair play bude hodnotou nalezení oné míry mezi cenou komerční a cenou morální.

Systematická prevence, výchova, dostatečně silná represivní opatření, společná spolupráce na různých úrovních – to vše je tím, co může vést k vytvoření prostředí, které výkon nedegraduje na dálku, výšku, rychlost, ale dovršuje poctivé úsilí hodné obdivu. Ne výkon pro výkon, nýbrž pro výkon dosažený určitou cestou. Společně se světem sportu, jenž má svá specifika je však třeba též uzdravovat i svět ostatní.

Každé rozhodnutí je ve finále rozhodnutím jedince. Je však třeba dovést jej výchovou k rozhodnutí takovým, která budou v duchu fair play. Vždyť vezme-li sportovec doping, ať pod vlivem okolností jakýchkoliv, vezme jej většinou z rozhodnutí vlastního. Vytvořme tedy společnost odmítající doping a priori, prostředí, které bude spoluvytvářet skutečné osobnosti schopné rozhodovat se na bázi zralého svědomí.

Seznam použité literatury

1. ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. 1.vyd. Praha: Zvon, 1994. 292 s. ISBN 80-7131-111-3.
2. BARTŮŇKOVÁ, S. *Stres a jeho mechanismy*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2010. 137 s. ISBN 978-80-246-1874-6.
3. BEDNÁŘ, M. Zlo a současný sport. *Česká kinantropologie*. 2010, 14 (2), s. 86-95.
4. DOVALIL, J., aj. *Olympismus*. 1.vyd. Praha: Olympia, 2004. 224 s. ISBN 80-7033-871-7.
5. HNÍZDIL, J. *Doping aneb zákulisí vrcholového sportu*. 1.vyd. Praha: Grada, 2000. 152 s. ISBN 80-7169-776-1.
6. HODOVSKÝ, I. *Úvod do etiky*. 1.vyd. Olomouc: Vydavatelství University Palackého, 1994. 79 s. ISBN 80-7076-191-2.
7. HOGENOVÁ, A. *Areté základ olympijské filosofie*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2001. 166 s. ISBN 80-246-0046-3.
8. HOGENOVÁ, A. *Etika a sport*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1997. 120 s. ISBN 80-7184-499-3.
9. HOGENOVÁ, A. *Hermeneutika sportu*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1998. 96 s. ISBN 80-7184-744-5.
10. KELLER, J. *Nedomyšlená společnost*. 1.vyd. Brno: Doplněk, 1995. 128 s. ISBN 80-85765-41-1.
11. LUMPKIN, A., STOLL, S., BELLER, J. *Sport ethics: Applications for fair play*. St. Louis: Mosby Press, 1994. ISBN 0072506075.
12. NEKOLA, J. *Doping a sport*. 1.vyd. Praha: Olympia, 2000. 132 s. ISBN 80-7033-137-2.
13. POTTER, S. *The Theory and Practice of Gamesmanship: Or The Art of Winning Games Without Actually Cheating*. London: Henry Holt, 1947.
14. SLEPIČKA, P., PYŠNÝ, L., aj. *Problematika dopingu a možnosti dopingové prevence*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2000. 82 s. ISBN: 80-246-02-05-9.
15. SLEPIČKA, P., HOŠEK, V., HÁTLOVÁ, B. *Psychologie sportu*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2006. 230 s. ISBN 80-246-1290-9.
16. SVOBODA, B. *Pedagogika sportu*. 2.vyd. Praha: Karolinum, 2007. 252 s. ISBN 978-80-246-1358-1.

Seznam použitých internetových zdrojů

17. *About WADA*. [online]. [citováno 2012 – 08 – 24] Dostupné z
<<http://www.wada-ama.org/en/About-WADA/Presidents-Welcome-Message/>>
18. *Antidopingový výbor ČR - Seznam zakázaných látek*. [online]. [citováno 2012 – 07 -09] Dostupné z
<http://www.antidoping.cz/documents/svetovy_antidopingovy_kodex_2012_zakazane_latky_a_metody.pdf>
19. *Armstrong měl spolupracovat*. [online]. [citováno 2012 – 08 – 26] Dostupné z
<http://sport.lidovky.cz/cyklista-armstrong-mel-spolupracovat-s-usada-prisel-by-jen-o-dva-tituly-1a7-/ln-sport-ostatni.asp?c=A120827_153950_ln-sport-ostatni_mih>
20. *Code of Ethic*. [online]. [citováno 2012 – 08 – 16] Dostupné z
<<http://www.olympic.org/Documents/Reports/EN/Code-Ethique-2009-WebEN.pdf>>
21. *Česká charta proti dopingu*. [online]. [citováno 2012 – 08 – 15] Dostupné z
< http://www.antidoping.cz/dokumenty_charta.php>
22. *Český klub fair play – Zásady chování fair play*. [online]. [citováno 2012 – 08 – 05] Dostupné z < <http://www2.olympic.cz/cz/cesky-olympijsky-vybor/29/cesky-klub-fair-play>>
23. *Doping v Československu – Bulletin ADV ČR 5/2012*. [online]. [citováno 2012 – 08 – 26] Dostupné z
<http://www.antidoping.cz/documents/bulletin/201205_bulletin.pdf>
24. *Dopoval Armstrong? - Bulletin ADV ČR 6-7/2012* [online]. [citováno 2012 – 08 – 28] Dostupné z
<http://www.antidoping.cz/documents/bulletin/201206_07_bulletin.pdf>
25. *Kauza Contador a Olympiády ve Španělsku – Bulletin ADV ČR 2/2012* [online]. [citováno 2012 – 08 – 27] Dostupné z
<http://www.antidoping.cz/documents/bulletin/201202_bulletin.pdf>
26. *Evropská antidopingová úmluva*. [online]. [citováno 2012 – 08 – 16] Dostupné z
<http://www.antidoping.cz/documents/evropska_antidopingova_umluva.pdf>
27. *Kodex sportovní etiky*. [online]. [citováno 2012 – 08 – 19] Dostupné z
<<http://www.msmt.cz/sport/kodex-sportovni-etiky>>

28. *Mezinárodní úmluva proti dopingu UNESCO*. [online]. [citováno 2012 – 08 – 17] Dostupné z
<http://www.antidoping.cz/documents/mezinarodni_umluva_proti_dopingu_ve_sportu_UNESCO.pdf>
29. *Nejznámější východoněmecké dopingové případy – Bulletin ADV ČR 3/2012*. [online]. [citováno 2012 – 08 – 10] Dostupné z
<http://www.antidoping.cz/documents/bulletin/201203_bulletin.pdf>
30. *Olympic charter*. [online]. [citováno 2012 – 08 – 13] Dostupné z
<http://www.olympic.org/Documents/olympic_charter_en.pdf>
31. *Směrnice pro kontrolu a postih dopingu pro kontrolu ve sportu v České republice*. [online]. [citováno 2012 – 08 – 16] Dostupné z
<<http://www.antidoping.cz/documents/smernicedoping.pdf>>
32. *Sportsmanship – Wikipedie*. [online]. [citováno 2012 – 08 – 15] Dostupné z
<http://www.antidoping.cz/dokumenty_charta.php>
33. *World anti - doping code*. [online]. [citováno 2012 – 08 – 18] Dostupné z
<http://www.wada-ama.org/Documents/World_Anti-Doping_Program/WADP-The-Code/WADA_Anti-Doping_CODE_2009_EN.pdf>
34. *Zásady pro snižování státní dotace sportovním svazům při porušení antidopingových pravidel*. [online]. [citováno 2012 – 08 – 25] Dostupné z
<http://www.cwsf.cz/useruploads/files/snizovani_dotace_doping.pdf>
35. *Zimní OH a doping*. [online]. [citováno 2012 – 07 – 29] Dostupné z
<<http://www.mr-sport.cz/news/zimni-olympijske-hry-a-doping/>>